

ವೈಚಾರಿಕ ಆಕೃತಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಭಿತ್ತಿ

ಪ್ರೊ. ಜೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೇನೆ ಕೇವಲ ಭಾವುಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಆಚರಣೆಯ ವಿಷಯವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದರೆ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕಗಳ ವಿವಿಧ ವಿನೋದ ಹಾವಳಿ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸುವುದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರದಷ್ಟೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ವಿಚಾರ ಪ್ರಮುಖವೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದವರು ಶಂ.ಬಾ. ಜೋಷಿ. ಚರ್ ನಡೆ ಎನ್ನುವುದರ ಹೊರ ಮೈ- ಆಚಾರ, ಒಳ ಮನಸ್ಸು- ವಿಚಾರ. ಮೈ-ಮನಸ್ಸುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಮಾತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೋವಾಕ್ ಕಾಯಗಳನ್ನು ತ್ರಿಕರಣವೆನ್ನುವುದು. ಇವುಗಳಿದ್ದು ಅವಿನಾಭಾವೀ ಸಂಬಂಧ. ಹೊರ ಮೈ ಎಂದರೆ ಉದ್ದ ಅಳತೆ, ಬಣ್ಣ, ಮುಖಚಹರೆ, ಅದನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದ ದೇಶ ಎಂದರೆ ನೆಲ, ಜಲ, ಹವಾಮಾನ ಇವುಗಳಿಂದ ಜನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಅವರ ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಒಂದು ಪರಿಪಾಠ. ಇದರೊಳಗೆ ಪುನಃ ಮಾತನ್ನು ಎಂದರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಜನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಆಧರಿಸಿ ಜನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದೆ? ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ.

ಒಂದು

‘ವಾಚ್ಛೇ ಮನಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ಮನೋ ಮೇ ವಾಚಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್’ - ನನ್ನ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ, ಮನಸ್ಸು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಒಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರ. ಇದು ಮನುಷ್ಯ ಧರ್ಮ. ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಾತಿನದೂ ಎರಡು ದಾರಿ ಒಂದು ತರ್ಕದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದಾರಿ,

೨

ಎರಡನೆಯದು ಭಾವನೆಗಳ ನಿತ್ಯ ನೂತನ (ನಿತ್ಯ ವರ್ತಮಾನದ) ಅತಾರ್ಕಿಕ ಕಾವ್ಯದ ದಾರಿ. ಭಟ್ಟತೌತ ಇದು ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಹರಿವು - ‘ದ್ವೇವರ್ವನೀ ಗಿರೋ ದೇವ್ಯಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ಕವಿಕರ್ಮ ಚ||’ ಎಂದ. ‘ಪ್ರಜ್ಞೋಪೇತಂ ತಯೋರಾದ್ಯ ಪ್ರತಿಭೋದ್ಭವಮನ್ವಿಮಮ್’ -ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದು, ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎನ್ನುವುದೇನು? ‘ಸ್ಮೃತಿಃ ವ್ಯತೀತ ವಿಷಯಾ ಮತಿರಾಗಾಮಿಗೋಚರಾ, ಬುದ್ಧಿಃ ತಾತ್ಕಾಲಿಕೇ ಜ್ಞೇಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಾ ತ್ರೈಕಾಲಿಕೇ ಮತಾ’ - ಕಳೆದುಹೋದದ್ದರ ವಿಷಯವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಮೃತಿ = ನೆನಪು. ಮುಂದೆ ಬರುವುದರ ಕಾಣ್ಕೆ ಮತಿ. ಈಗ ಇವೆರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತಿಳಿದು ಇರುವುದು ಬುದ್ಧಿ. ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಎಂದರೆ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಪ್ರಜ್ಞಾ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ನವನವೋನ್ನೇಷಣಾಲಿನಿಯಾಗಿರುವುದು ಪ್ರತಿಭಾ. ಇವೆರಡೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ತ್ರೈಕಾಲಿಕೇ ಎಂದದ್ದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು.

ಎರಡು

ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇಗೇ ಆಗಿರಲಿ ಅದನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು, ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ದೇಶ-ಕಾಲಗಳ [place-time] ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಿಂದ. ಇದು ಮಾಯೆ - ಮಾಯಾಕಲ್ಪಿತ ದೇಶಕಾಲಕಲನಾ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಚಿತ್ರೀಕೃತಮ್. ಈ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮೂಲ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾನ ಬರುವುದು (ಪ್ರ)ಮಾತಾ ಎಂದರೆ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವವರ ಕಾಲು, ಕೈ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿಗಳಿಂದಲೇ - ಅಡಿ, ಮೊಳೆ, ಅಂಗುಲ, ಕೂಗಕೆ (ಕ್ರೋಶ), ಎವೆಮಿಟುಕಿಸಿದ ನಿಮಿಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾಗಿ. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನಗಿಂತ ಹೊರಗಿನ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಅಳಿಯುವ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಭಿನ್ನ.

ಮೂರು

ರಾಮಾನುಜನ್, ಪ್ಲಿಟ್ಸ್ ಸ್ಪಾಲ್‌ರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಯೂಕ್ಲಿಡ್ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಪಾಣಿನಿ ಹಾಗೆ ಎಂದಿರುವುದು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಗಮನೀಯ. ಈ ಪಾಣಿನೀಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಈ ಚರ್ಚೆಗೆ

ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. 1. ಪಾಣಿನಿ ಕೇವಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ವೇದ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ಭಾಷೆಯ ಸಮಗ್ರ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆಯವರು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಆತ ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಆದರ್ಶ ನಿಯಮವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ. ಆ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಿಯಮಗಳೂ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಲೃಕಾರವನ್ನುವುದು ಅಕ್ಷರ ಸಮಾಮಾಯದಲ್ಲೇಕಿದೆ ಎಂದು ಚರ್ಚೆಮಾಡಿ ಮಹಾಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೊನೆಗೆ ಅಂತಸ್ಥ (Semi Vowel) ಲಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ವರವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಲೃಕಾರದ ಉಪದೇಶವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ನುಡಿಸಿದ ಧಕ್ಕೆ (ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತಲ್ಲ) ಶಬ್ದ ಇಡೀ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಕೀಲಿಕೈ ಆಯಿತು ಎನ್ನುವ ಐತಿಹ್ಯ ಮುಖ್ಯ. ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರರಚನೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಭಾನವನ್ನು ಅದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. 2. ಪಾಣಿನಿ ತನ್ನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿವಿಧೆಡೆ ಹಂಚಿಹೋಗಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಂದು ಅತೀತ ಜ್ಞಾನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ಖಚಿತ ರೂಪವನ್ನು ಸೂತ್ರಬದ್ಧ ಗೊಳಿಸಿದ. ಅದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪರಂಪರೆ ಭಾಷ್ಯ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಸೂತ್ರಗೊಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗಿನ Intuition ನಂತರದ Intellect ಗಿಂತ ಹಿರಿದು ಎಂಬ ಸಮತಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸೂತ್ರಕರಣವೆ ತನ್ನ ತರ್ಕಸರಣಿಯನ್ನೂ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೂ ರೂಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿವಿಧೆಡೆ ಹಂಚಿಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂತ್ರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪುನಃ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ತಂತ್ರ. 'ಋಷಿಭೀಃ ಬಹುಧಾ ಗೀತಂ ಛಂದೋಭಿಃ ವಿವಿಧೈಃ ಪೃಥಕ್ | ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪದನ್ಯಾಸೈಃ ಹೇತುಮದ್ಭಿಃ ವಿನಿಶ್ಚಿತಃ||' ಎಂದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಚೋದ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಭಾಷ್ಯಗಳ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಾದದ ಕ್ರಮವೂ ಗಮನೀಯ. ಹಿಂದಿನ ಚರ್ಚೆಯ ನಡೆಗಳಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಮತ್ತು ಆವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಚರ್ಚೆ -ವಾದ ವಿವಾದಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನದರ ಸಾಹಚರ್ಯ ಆಧುನಿಕಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಅನುಪಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದೊಂದು ವಿಕಲ್ಪವೂ ಆಗಬಹುದು.

ನಾಲ್ಕು

ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಧಾರೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಸಾಂಖ್ಯದ ವಿಧಾನ. ಅದು ಜೀವ (ಪುರುಷ) ಮತ್ತು ಜಗತ್ತು (ಪ್ರಕೃತಿ) ಎಂದು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಂಕರರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ನೀನು ಎಂದು ನೋಡುವ ಕ್ರಮವಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ತರ್ಕ ಅಥವಾ ವೈಶೇಷಿಕರ ವಿಧಾನ. ಅದು ವಿಶ್ವವನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಪೃಥಿವೀ ಮುಂತಾದವುಗಳಂತೆ ಆತ್ಮ (ಜೀವ=ಪುರುಷ) ಸಹ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆಯುರ್ವೇದವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಈ ಎರಡೂ ಧಾರೆಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿಯೂ ಒಟ್ಟಾಗಿಯೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಭಾರತೀಯವೆನ್ನಲು ಬಾರದು.

ಐದು

ತರ್ಕ/ವೈಶೇಷಿಕ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥ (Category)ವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ಕರ್ಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ವಸ್ತುವಿಂಗಡಣೆ ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಎಂಬ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವು ಒಂದು ವಸ್ತು ಇನ್ನೊಂದರ ಜತೆ ಪರಿಗಣಿತ ವಾಗುವಿನ ಸಮಾನತೆ; ವಿಶೇಷ ಬೇರೆಯದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗುವ ವಿಧಾನ. ಗುರುತಿಸುವ ಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಧಾನವೇ ಇದು ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷಣ (Definition) ಹೇಳುವಾಗ ಯಾವುದರಂತೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಿಂದ ಭಿನ್ನ ಎನ್ನುವ ಎರಡೂ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಭಿನ್ನ ಅವಚ್ಛೇದಕಗಳ ಕೋಲಾಹಲವೆಲ್ಲ ಇದರದ್ದೆ. ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಜಾತಿ - ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧದ ಚರ್ಚೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಂಪರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿನ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ಕೂಡ ಇಂಡಕ್ಟಿವ್ ಡಿಡಕ್ಟಿವ್‌ಗಳ ಸಮೀಕರಣವಲ್ಲ; ಅದು ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳ ನಡುವಿನ ನಿರಂತರ ಅನುಸಂಧಾನ.

ಆರು

ಪದಾರ್ಥ (Category) ಎಂದರೇನೆ ಪದಸ್ಯಾರ್ಥಃ. 'ಅಭಿಧೇಯತ್ವಂ ಪದಾರ್ಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮ್'. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದದ್ದು ಎಂದರೆ ಭಾಷೆಗೆ

ನಿಲುಕಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಭಾಷೆಗೆ ಬದ್ಧವೇ? ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಭಾಷೆಗೂ ಒಂದು ಚಿಂತನ ಕ್ರಮವಿದೆಯೇ? ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಚಿಸುವ ವ್ಯಾಕರಣವೇ ಆ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಚಿಸುವವೇ? ಕನ್ನಡಕ್ಕಿಂತ ತುಳುವರ ವಿವೇಚನಾಕ್ರಮ ಲೋಕವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಧಾನ ಬೇರೆಯೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಇನ್ನೊಂದರ ಜತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಸಂಗೀತದಲ್ಲೂ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲೂ ಥಾಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ದೇಶೀ ಮಾರ್ಗಗಳ ಚಕ್ರ ಕ್ರಮಣ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸದಾ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುತ್ಪಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಗವೆಂದರೇನೇ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ತಯಾರಾಗುವುದು. ಆಗ ಹಲವು ದೇಶೀರೂಪಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮಾರ್ಗ ರೂಪ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಳವ, ಗೌಳ, ಕಾನಡಗಳು ಹಲವು ದೇಶೀರೂಪಗಳು ಒಂದೇ ಅಭಿಜಾತ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವೇ ಪುನಃ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ದೇಶೀರೂಪಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಹಿಂದಿನ ರೂಪ ಅದಕ್ಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗದ ಜನ್ಯ ಎನ್ನುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚುಚ್ಚಿ ಯಮನ್ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನೋಟ್, ಶಂಕರಾಭರಣವಾಗುವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇಶೀಯವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿನ ರಾಗ ವಿಸ್ತಾರ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಈ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸೂಚನೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಯ ನಡೆ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಭಾಷೆ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ಹೊರಟು ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತವೂ ಆಗುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾಷೆಗೆ ಬದ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾವು ಕೊಂಚ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅದರಲ್ಲೂ ತಾರ್ಕಿಕತೆ ಭಾಷೆಯ ಮಿತಿ ಮೀರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಗಣಿತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರಭಾಷೆಯಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವ-ತಂತ್ರವಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಎರಡು ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ನಾವು ತೋರಿಸಬಹುದಾದ್ದು ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಗಣಿತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ವ-ತಂತ್ರ. ಇದು ಅಮೂರ್ತ ಚಿಂತನೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮೂರ್ತವೆನ್ನುವಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವತಂತ್ರವೆನ್ನುವಂತೆ ಕೋಷ್ಯಕಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡುವ ಕಾಲವಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯ ಗಣಿತದ ಮಹತಿಯೇ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಜತೆ ಲೀಲಾ-ಜಾಲವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ

ಯೂಕ್ಲಿಡ್, ಪ್ಲೇಟೋಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯಾಮಿತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಣುವ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಕ್ಕೆ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ವಿಧಾನ ಭಿನ್ನ ಮನಸ್ಕೃತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. 'ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಂ' ಎಂಬ ಅಮರಕೋಶದ ಸಮೀಕರಣ ಸಂಖ್ಯಾ ಎನ್ನುವುದೇ conceptualization ಎಂದಹಾಗಿದೆ.

ಏಳು

ಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನನ್ಯವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯು ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಯ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿಂದ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯೊಂದರ ವೈಭವೀಕರಣವೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಫ್ಯಾಸಿಸಂಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಮಾರ್ಟಿನ್ ಬರ್ನಾಲ್ಡ್ ತಮ್ಮ 'ಬ್ಲಾಕ್ ಅಥೆನಾ' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಡೋಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಳಸಿದ ವಾದದಿಂದಲೇ ಹಿಟ್ಟರನ ಬಿಳಿಆರ್ಯರ ಹಿರಿಮೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ದೇಹ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಮನಸ್ಸೂ ಹಿರಿದಾದ್ದು ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸುವ ಸಾಹಸಗಳು ಶುರುವಾದವು. ಇಂತಹ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ದೇಶೀಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿಬಿಡುವ ಅಪಾಯ ಈಗ ಹಿಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು ತಂತಾವೇ ಎನು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದು ಬೇರೆಯದರ ಜತೆಗೆ ಪಡೆಯುವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆ ಎಷ್ಟು ಮತ್ತು ಎಂತಹುದು ಎನ್ನುವುದೂ ಮುಖ್ಯ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ವಸಾಹತು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಂದಿದ್ದು. Anthropology, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಪೌರ್ವಾತ್ಯರನ್ನು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ದಾಖಲಿಸುವ, ಅಧ್ಯಯನ ವಸ್ತುವಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಮೂಡಿದ್ದು. ಅದರ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ರಮಗಳು ರೂಪಿತವಾದವು. ಇದು ಸಹ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಯುರೋಪಿನ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಜತೆಜತೆಗೆ ಜೀವವಿಕಾಸವಾದ ಮಾನವವಿಕಾಸವಾದಕ್ಕೂ ಭಾಷಾವಿಕಾಸವಾದಕ್ಕೂ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ರಮವೂ ಅದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಡೆಕಾರ್ಟಿಯಂತಹವರ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬ ಕೆಲವು ಒಲವು ಓಲುಗಳಿದ್ದವು. ವಸಾಹತೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಹೊರಟದ್ದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಅಧ್ಯಯನದ ಶಿಸ್ತು ಹಿಂದಿನ ಧಾಟಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೇ

ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ತುರ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನಾವಿಧಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿ ನೋಡದೆ ಅದರ ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಚಲನಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು. ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಎನ್ನುವುದು ನೂರೋ ಸಾವಿರದ್ದೋ ಎರಡು ಸಾವಿರದ್ದೋ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕ್ರಮವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಈವತ್ತಿನ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಯೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಶೋಧಿಸುವ, ಕಾರ್ಯಗತ ಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮ ಎಂದೂ ಕಾಣಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮೋಟಾರ್ ಮೆಕಾನಿಕ್‌ಗಳನ್ನೇ ನೋಡಿ. ನಾಲ್ಕನೇ ಕ್ಲಾಸು ಕೂಡ ಓದಲಾಗದ ಆ ಹುಡುಗ ಅತ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕ ಮೋಟಾರಿನ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನೂ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆ? ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಾನುಘಟಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ಸಮರ್ಥ ಅಧ್ಯಾಪಕರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. (ಪ್ರಾಯಃ ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲ.)

ನನಗನ್ನಿಸುವುದು, ಪ್ರಾಯಃ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ವಿವರಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರಸ. ಅದನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ವಿವರಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾ ಅದರ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಒಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಳೆತನವೆಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಳ್ಳಬುದ್ಧಿಯ ಕಂಪೆನಿಗಳು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬರಿಯ ಜಾಣತನ ಅಥವಾ ಬರಿಯ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಹೇಗೆ ಮಾರಕ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನ. ಇದನ್ನೇ ಶಂಬಾ 'ಬುಧನ ಜಾತಕ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಹೊರಟಿದ್ದು. ಇದನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಅದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಧೀ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಹಂಬಲವೇ ಭಾರತೀಯ ಅಭಿಜಾತತೆಯ ಪ್ರಮುಖ ದಾರಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಥಾತೋ ಭಾರತಜಿಜ್ಞಾಸಾ

ಎಚ್.ಆರ್. ಅಮರನಾಥ

ರಚನಾ ಸಂದರ್ಭ: ನೀನಾಸಮ್ ಮಾತುಕತೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ 2014ರ ಸಂಚಿಕೆ ಅಂಚೆ ಮೂಲಕ ತಲುಪಿತು. 'ಭಾರತೀಯ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಇದೆಯೇ? - ಒಂದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ'ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಂಟು ಲೇಖನಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿದೆ ಅನಿಸಿತು. ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳರನ್ನು ದೂರವಾಣಿ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ 'ಮೊದಲ ಓದು' ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆಯ 'ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಆಯ್ದು ಬರಹಗಳು' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2 ರಿಂದ 8ರವರೆಗೆ ನಡೆದ ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ವರದಿಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದೆ. ಅವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದೆ.

ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಲೇಖನ 'Is there an Indian way of thinking?' ಅನ್ನು ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಬಿ.ಎ. ಅಂತಿಮ ವರ್ಷದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದೆ. ನನಗೇ ಅರ್ಥವಾಗದ, ಗೊಂದಲವಿರುವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತೇಲಿಸಿ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಾರಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿದ್ದೆ. ಬಹುಶಃ ನಾವು ಭಾರತೀಯರೇ ಹೀಗೆ. ವೃತ್ತಿಪರ ಸುಲಭೋಪಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ, ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಲೇಖನ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪಕ್ಷನಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಐತಾಳರು ಕಳಿಸಿದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಲೇಖನದ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ಅನುವಾದ ಎರಡನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಹಾರ ಹುಡುಕುವ ಇರುವೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ತಡಕಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದೆ. ಸಿಕ್ಕಷ್ಟನ್ನು ಈ ಲೇಖನವೆಂಬ ಗೂಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದ ವಿನ್ಯಾಸ

ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ (16 ಮಾರ್ಚ್ 1929 – 13 ಜುಲೈ 1993) ಅವರದು ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆ. ಅವರೊಬ್ಬ ಕವಿ, ವಿದ್ವಾಂಸ, ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ, ಜಾನಪದ ತಜ್ಞ, ಅನುವಾದಕ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕಾರರು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಕನ್ನಡ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಸಂಸ್ಕೃತ – ಹೀಗೆ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾ ವಲಯ ಹರಡಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಾನುಭವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಈ ಲೇಖನದ ಮೂಲ ಕರಡು ತಯಾರಾದದ್ದು 1980ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಾಗೋ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'Workshop on the Hindu Person'ದಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜನ್ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಇದು ಬೆರಳಚ್ಚು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. 1989ರಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಪಡೆದು ಹಲವೆಡೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. (ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸೂಕ್ತ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ರಾಮಾನುಜನ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ.) ನಂತರ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ 1996ನೆಯ ಮೇ ತಿಂಗಳ ನೀನಾಸಮ್ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. 1989 ರಿಂದ 25 ವರ್ಷ ತುಂಬಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲೇಖನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2014ರ ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ ನಡೆದಿದೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಹದಿನೇಳು ಪುಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಆರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು:

1. ಶೀರ್ಷಿಕೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಪದಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಅರ್ಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ಏಳುವ ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಕೊಡಬಹುದಾದ ಉತ್ತರಗಳು.
2. ತಂದೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಗ್ರಹಿಸಿದ ರೀತಿ.
3. ಭಾರತೀಯವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ: ಅ. ಅಸಾಂಗತ್ಯ, ಆ. ಸ್ವ-ಪರಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾದ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಇ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯ ಅಭಾವ.
4. ವ್ಯಾಕರಣ / ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ

ವಿವರಣೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ: ಭಾರತೀಯರದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸಂದರ್ಭಸ್ವಂದಿ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತ ಚಿಂತನೆ.

5. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಒಳತುಡಿತಗಳ ನಿರೂಪಣೆ: ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತಿಯ ತುಡಿತ, ಐರೋಪ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಸ್ವಂದಿ ತುಡಿತ.

6. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಕರಣ: ಸಂದರ್ಭಸ್ವಂದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತದ ಕಡೆಗೆ ಚಲನೆ; ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಗಳ ಕೊಡುಕೊಳೆ; ಹೊಸ ಪಿತೃಭಾಷೆಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನ ದ್ವಿಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್.

ವಾಲ್ಟರ್ ಬೆಂಜಮಿನ್‌ನ ಕನಸಿನ ಉಲ್ಲೇಖದೊಂದಿಗೆ ಶುರುವಾಗುವ ಲೇಖನ ಬುದ್ಧನ ಎರಡು ವಕ್ತವ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉದ್ಭೂತ ವಾಕ್ಯಗಳ ವ್ಯೂಹ ರಚಿಸಿ ಓದುಗರ ಮೇಲೆರಗಿ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ದೋಚುವುದು ಬೆಂಜಮಿನ್‌ನ ಕನಸು. ಲೇಖನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಉದ್ಭೂತ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪಡೆಯೇ ಇರುವುದು ಮೇಲೋಟಕ್ಕೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ (17 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ 75ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು). ಆ ವ್ಯೂಹವನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಉದ್ಭೂತ – ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ವಂತದ ಮಾಹಿತಿ

ರಾಮಾನುಜನ್ ತಮ್ಮ ಲೇಖನದ ಎರಡನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಅವರದೇ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನ ತಂದೆ ರಾ.ಭ. ಹಾಸಣಗಿಯವರು (1908–96) ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು. ವಾರಾನ್ಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನವೀನ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಪದವಿ ಪಡೆದು ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಊರುಗಳ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನು / ಸೊಂಟ ನೋವು ಬಂದಾಗ ಗೋಡೆ ಪಕ್ಕ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ತುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು (ಗೋಡೆ ನಮ್ಮ ಆಧಾರಕ್ಕೆ). 'ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ತುಳಿಯಬಹುದೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ 'ತುಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ, ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ತುಳಿದ ನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಿ ಕೈ ಎದೆಗೊತ್ತಿಕೊಂಡರಾಯಿತು' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡು ಎಂದು ಗೋಳು ಹೊಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ನನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿ 'ನನಗೆ ಬರೋದೇ ಇಷ್ಟು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ 'ಯದ್ಯಪಿ... ತಥಾಪಿ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಸರಣಿ ತನಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಆಪ್ತ ಸಮಾಲೋಚನೆಯ ಆಟ ಸಿದ್ಧಾಂತದ 'ಸರಿ... ಆದರೆ' ವಾಕ್ಯಸರಣಿಗೆ ತಾಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. (ಮೀನಗುಂಡಿ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯಂ ಅವರ 'ಮನಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ಮಾರ್ಗ' ಅಧ್ಯಾಯ 27). ತನಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ, ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.

ನಾನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಅಮೇರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತವನಲ್ಲ, ಅವನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಕಂಡವನೂ ಅಲ್ಲ. ಭಾರತವನ್ನೇ ಪೂರ್ತಿ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪುಣೆ, ಮುಂಬಯಿಗಳಿಗೆ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ, ರಾಮೇಶ್ವರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಅದೂ ಮಹಾನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ, ನಾಟಕ, ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಒಂದೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಒಂದು ಕವಿತೆ ಹೀಗಿದೆ:

ನಾನು, ನನ್ನ ಅಪ್ಪ

ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತರು,

ನನಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕಲಿಸಿದರು.

ಅವರು ಧೋತರ ಉಟ್ಟಿದ್ದರು,

ನನಗೆ ಪ್ಯಾಂಟು ಕೊಡಿಸಿದರು.

ಅವರು ಜುಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು,

ನನಗೆ ಕ್ರಾಪ್ ಕಟ್ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಅವರು ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು,

ನಾನು ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುತ್ತೇನೆ.

ಅವರು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ನಾನು ಓದಿದೆ,

ನಾನು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಅವರು ಓದಲಿಲ್ಲ.

ಯಾರಿಂದಲೋ ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿದರು,

ತಮಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಹೇಳಿದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ಹೆದರಿಸುತ್ತದೆ,

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಕನಸಿನಲ್ಲೂ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತೇವೆ

(2001)

ನಾನು ಗಮಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಬಿಳಿ ಲುಂಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬೆರೆಸುವುದಿಲ್ಲ; ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಕೊಡುವಾಗ ಮಡಿ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ - ಇದು ನನ್ನ ಶೌಚ. ಇದು ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ತಂದೆಯವರ ಶೌಚ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ತಮ್ಮ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನ ಪೂರೈಸಿದ್ದು ಅರವತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (1989). ಇನ್ನು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ದಾಟಿದರೆ ನನಗೂ ಅರವತ್ತು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯ ಅಂತರವಿದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಕಾಲ, ದೇಶ, ವೇಷ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಾ ಕ್ರಮದ ಸಾಮ್ಯ-ವೈಷಮ್ಯಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ.

ಅನುವಾದ ಸೂಚಿಸುವ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು

ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ಅನುವಾದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ರಾಮಾನುಜನ್ನರ ಲೇಖನದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶವೇ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಾಳೆ ನೋಡುವಾಗ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ತಮ್ಮ ಲೇಖನವನ್ನು 'An Informal Essay' (ಒಂದು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಪ್ರಬಂಧ) ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಮೇರಿಕನ್ನರು ರೀತಿ-ರಿವಾಜುಗಳ ಔಪಚಾರಿಕತೆಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಬದ್ಧರಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಒಂದು ವಿವರಣೆಯಾದರೆ ರಾಮಾನುಜನ್ ತಮ್ಮ ಅರವತ್ತನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ಕಾಲದ ವಿಶ್ರಾಂತ ಮನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ 'Way of Thinking' ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ 'ಚಿಂತನಕ್ರಮ' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಿ.ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ 'ವೈಚಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ' ಎಂದು, ಜಿ. ರಾಜಶೇಖರ್ 'ಜೀವನ ಕ್ರಮ' ಎಂದು, ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ 'ಸ್ವಂದನ ಕ್ರಮ' ಎಂದು, ಜಿ.ಎಸ್. ಸದಾನಂದ 'ಚಿಂತನೆಯ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂದು, ಸುಂದರ ಸರುಕೈ 'ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮೊತ್ತ' ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಚಿಂತನ' ಎಂಬುದು

'reflection'ಗೆ ಹತ್ತಿರ, 'ಯೋಚನಾ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನ' ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ತೊಡಕುಗಳಿರುವುದು ಸಹಜ. ಈ ಯಾರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನನಗೆ ತಕರಾರಿಲ್ಲ.

'ಜಾತಿ' ಎಂಬ ಪದದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅನುವಾದದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ರಾಮಾನುಜನ್ ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ class, genre, caste, category, genera, specis ಎಂದು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸೂಕ್ತವೇ ಆಗಿದೆ. 'ಧರ್ಮ', 'ಕರ್ಮ', 'ಯೋಗ' ಶಬ್ದಗಳಂತೆ 'ಜಾತಿ'ಯೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಸಲ್ಲುವ ಒಂದೇ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೆ ಅತೀತವಾಗಿದೆ.

Metonymy ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಲು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರದಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆ ಖಡ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ 'ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆ' ಮತ್ತು 'ಖಡ್ಗ' ಪದಗಳು ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ - ಇದನ್ನು ಅಲಂಕಾರಿಕರು metonymy ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಅಲಂಕಾರಿಕರು ಹೇಳಿದ Metaphor (ರೂಪಕ) ಮತ್ತು metonymy (?) ಪದಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಲಂಬ (vertical) ಮತ್ತು ಸಮತಲ (horizontal) ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಳಬರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನವೀಕರಿಸಿ ಬಳಸಿದ ಉದಾಹರಣೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಪಂಪನು 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು 'ತಗುಳ್ಳಿ' ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು 'ಸಮಾಸೋಕ್ತಿ' ಅಲಂಕಾರದ ಪ್ರಬಂಧಾನವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಪಂಪವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಬಲವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಲ್ಸ್‌ಲೊನ Heroes and Hero-worship ನಲ್ಲಿ ಲಂಬ ಸಂಬಂಧವೂ, ಎಮರ್ಸನ್‌ನ Representative Men ನಲ್ಲಿ ಸಮತಲ ಸಂಬಂಧವೂ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಮತ್ತು ಅಮೇರಿಕನ್ ಸಂ-ವಿಧಾನ ತಜ್ಞರು ನೀಡಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಭಾರತ' / 'ಭಾರತೀಯ' ಎಂಬ ಪದಗಳು ಒಮ್ಮೆಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಸರಳವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯಾ' / 'ಇಂಡಿಯನ್' ಪದ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಬರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯಾ' ಎಂಬ ಪದ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಬಂದಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ನಾನು ಕೈ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ಯೆ ಇರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದು' ಎಂಬ ಪದ ಹನ್ನೆರಡು

ಬಾರಿ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ 'ಹಿಂದು' ಎಂದೇ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಳಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಎರಡು ಕಡೆ ಮೂಲದ 'ಇಂಡಿಯನ್' ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಹಿಂದು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಆ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೊಡಲಿದ್ದೇನೆ.) 'ಹಿಂದು' ಪದವನ್ನು ರಾಮಾನುಜನ್ ಹಲವೆಡೆ 'ಇಂಡಿಯನ್'ಗೆ ಸಮಾನವೆಂಬಂತೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಸೂಚಿಸಲು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ; ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡದ್ದು 'ಇಂಡಿಯನ್' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ (ನಾಲ್ಕನೇ ಭಾಗದ ಕೊನೆ). ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಸಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದಿದೆ, 'ತೈಸ್ತ' ಪದ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಮ್ಯಾಕ್‌ಮುಲರ್‌ನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ Truthful character of Hindus ಎಂದು ಇದ್ದದ್ದು (ಭಾಗ ಮೂರು) ನಂತರ Indians were truthful ಎಂದಾಗಿದೆ (ಭಾಗ ನಾಲ್ಕು). ಇವನ್ನು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಹಿಂದುಗಳ ಸತ್ಯವಂತಿಕೆ' ಮತ್ತು 'ಭಾರತೀಯರು ಸತ್ಯವಂತರು' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರದು ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ; ಸಮಸ್ಯೆ ರಾಮಾನುಜನ್‌ರಲ್ಲಿದೆ ಅಥವಾ ಮ್ಯಾಕ್‌ಮುಲರ್‌ನಲ್ಲಿದೆ.

ಭಾಗ ಮೂರರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಹೀಗಿದೆ: "Indian philosophers do not seem to make synoptic 'systems' like Hegel's or Kant's." ಅನುವಾದ ಹೀಗಿದೆ: 'ಹಿಂದು ತತ್ವಚಿಂತಕರು ಕಾಂಟ್‌ನ ಹಾಗೆ, ಹೆಗೆಲ್‌ನ ಹಾಗೆ 'ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸೂತ್ರ-ವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.' ಮೂಲದ 'Indian' ಇಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದು' ಏಕಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆ. (ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜನ್ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ಮನುವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. 18ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಂಟ್, ಹೆಗೆಲ್‌ರ ಜೊತೆ ಹೋಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಬಿ.ಎನ್. ಸುಮಿತ್ರಾಬಾಯಿ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸೂತ್ರ-ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಎಂಬ ಪದ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಕೂಡಲೇ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಹಲವು ಆಚಾರ್ಯರು ಬರೆದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಗಳು)

ಭಾಗ ನಾಲ್ಕರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಹೀಗಿದೆ: "As Frits Staal has said, what Euclid is to European thought, the grammarian Panini is to the Indian." ಅನುವಾದ ಹೀಗಿದೆ: 'ಐರೋಪ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ಲಿಡ್ ಹೇಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ ಹಿಂದು ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಪಾನಿನಿಯು ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ - ಅಂತ ಫ್ರಿಟ್ಸ್‌ಸ್ಟಾಲ್

ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.' ಮೂಲದ 'Indian' ಇಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದು' ಏಕಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆ. (ಫ್ರಿಟ್ಸ್ ಸ್ಟಾಲ್‌ನಂತೆ ಇಂಥದೇ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನಾನೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರು ಗುದ್ದಾಡಲಿ: ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಡಾಂಟೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. 14ನೇ ಶತಮಾನ, ಇಟಲಿ) ಇದ್ದಂತೆ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. 19ನೇ ಶತಮಾನ, ರಶಿಯಾ); ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿಲ್ಟನ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. 17ನೇ ಶತಮಾನ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್) ಇದ್ದಂತೆ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಮೆಲ್ವಿಲ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. 19ನೇ ಶತಮಾನ, ಅಮೇರಿಕಾ). ಟಿ.ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ ಅಮೇರಿಕದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋದುದಕ್ಕೂ, ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಎಚ್. ಆಡೆನ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋದುದಕ್ಕೂ ಅವರಷ್ಟೇ ಕಾರಣರೇ? ಅವರ ದೇಶವೂ ಕಾರಣವೇ? ಅಡಿಗರ ಕವನದ ಸಾಲು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ: 'ಇರುವುದೆಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು ಇರದುದರಡೆಗೆ ತುಡುವುದೆ ಜೀವನ'. ಈ ಸಾಲಿಗೆ ಅಡಿಗರು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಬೇಂದ್ರೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ಉದ್ಗಾರವಾಚಕ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ.)

ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪರಿಚ್ಛೇದ ಬರೆಯುವಾಗ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿದಾಡಿರುವುದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ವಿಚಾರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. I think ಎನ್ನುವಾಗ ಸಕ್ರಿಯನಾಗಿರುವ ನಾನು Thoughts come to me ಎಂದಾಗ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ / ನಿಷ್ಕರ್ಮಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನದ ಶಿರೋನಾಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ವಿವಿಧ ಪದಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಲೇಖನದ ತಲೆಬರಹದ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ. 'ಅಥಾತೋ ಭಾರತಜಿಜ್ಞಾಸಾ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ 'Then therefore inquiry into Bharat' ಎಂದು ಸರಳವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ:

ಅಥ: ಈ ಪದಕ್ಕೆ 'ಈಗ', 'ಇಲ್ಲಿ', 'ಇನ್ನು' (now, here, then) ಎಂಬ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದೆ. 'ಈಗ' ಎಂದರೆ 'ಈಗ' ಪದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಮಯ. 'ಇಲ್ಲಿ' ಎಂದರೆ ಹೇಳುವವರು ಇರುವ ಸ್ಥಳ. 'ಇನ್ನು' ಎಂದರೆ ಈ ಲೇಖನದ ಇದುವರೆಗಿನ ಭಾಗದ ನಂತರ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ: 'ಅಥ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವಿದೆ:

ಓಂಕಾರಶ್ಚ ಅಥ ಶಬ್ದಶ್ಚ ದ್ವಾವೇತೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪುರಾ|

ಕಂಠಂ ಭಿತ್ತ್ವಾ ವಿನಿಯಾತೌ ತೇನ ಮಂಗಲಿಕಾವುಭೌ|| (ಆಕರ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ) ಸರಳಾನುವಾದ: ಓಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅಥ ಶಬ್ದಗಳು ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಗಂಟಲು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆರಡೂ ಮಂಗಲಸೂಚಿಗಳು. ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ: ಈ ಶ್ಲೋಕದ 'ಓಂಕಾರ' ಮತ್ತು 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಏಳಬಹುದು. ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಷ್ಕರ್ಮ (Passive) ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮಂಗಲಕಾಮನೆಯಾಗಿದೆ.

ಅತಃ : ಅತಃ ಎಂದರೆ 'ಆದ್ದರಿಂದ', 'ಆದಕಾರಣ' (therefore, so, hence). 'ಆದ್ದರಿಂದ' ಎಂದ ಕೂಡಲೇ 'ಯಾವುದರಿಂದ', 'ಯಾಕೆ', 'ಯಾವ ಕಾರಣ' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಇಷ್ಟೇ: ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರ ಅನುವಾದಗಳಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯಾ', 'ಭಾರತ' ಮತ್ತು 'ಹಿಂದು' ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆ, ಗೊಂದಲ, ತೊಡಕು ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಲೇಖನ ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಅವರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ನಾನು ಆರೋಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ: ಡೆಕಾರ್ಟಿಯ (17ನೇ ಶತಮಾನ, ಫ್ರಾನ್ಸ್) I think, therefore, I am (ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ, ನಾನಿದ್ದೇನೆ) ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ 'therefore' ಪದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಯೋಚಿಸುವುದು ಮೊದಲು, ಇರುವುದು ನಂತರ' ಎಂಬ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. 'ಯೋಚಿಸುವುದು ಕಾರ್ಯ, ಇರುವುದು ಕಾರಣ' ಎಂದಾದರೆ 'therefore' ಬದಲಿಗೆ 'because' (ಏಕೆಂದರೆ) ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಚಿಸುವುದು ಪುರಾವೆ' ಎಂಬ ಸತ್ಯ-ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಬಂಧದ ಅರ್ಥವಾದರೆ ನನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ. (I feel, therefore, I am ಎಂಬ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಸೆನೆಗಾಲ್ ದೇಶದ ಲಿಯೋಪಾಲ್ಡ್ ಸೆಡಾರ್ ಸೆಂಗೋರ್‌ರವರ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ - ಜಿ. ರಾಜಶೇಖರ್ ಅವರ ಲೇಖನ). ಒಂದೇ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಲವು ಪುರಾವೆಗಳಿರಬಹುದು. ಪುರಾವೆಗಳ ಸಾಚಾತನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ತಜ್ಞರ ಕೆಲಸ. ಇತಿಹಾಸ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಾನೂನು, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತಧರ್ಮ, ಮುಂತಾದವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಪುರಾವೆ, ಸಾಕ್ಷಿ, ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಶದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿವೆ, ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಇವೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುವ ಪೇಶಾಟಿ, ಖೊಟ್ಟಿ ಪುರಾವೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಾಲ, ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳ

ಮುಗ್ಧರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಯವು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾದರೂ ಪರತಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ: ಹಗ್ಗಜಗ್ಗುಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಈ ಪದವನ್ನು 'ಹಿಂದು' ಮತ್ತು 'ಇಂಡಿಯಾ' ಪದಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇವು ಹೊರಡಿಸುವ ಧ್ವನಿತರಂಗಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಹಿಂದು : ಹಿಂದೂಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಭೂಭಾಗ ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್ ಅಥವಾ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಹಿಂದೂಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಸಿಂಧು' 'ಹಿಂದು' ಆಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಿಂಧು ಒಂದು ನದಿಯ ಹೆಸರು. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೂ ಸಿಂಧು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಕ್ರಮವಾದ ನಡತೆಯನ್ನು ಸಿಂಧು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮಸಿಂಧು ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಅನುಕೂಲಸಿಂಧು ಎಂಬ ಬಳಕೆ ಪದವಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ 'ಹಿಂದ್ ಸ್ಟರಾಜ್', ಸುಭಾಷ್‌ಚಂದ್ರ ಬೋಸರ 'ಜೈ ಹಿಂದ್' ಘೋಷಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದವಿದೆ. 'ಹಿಂದು' ಎಂಬುದನ್ನು ಬೌದ್ಧ, ಜೈನೇತರವಾದ ಒಂದು ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ರಾಮಾನುಜನ್ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಣಿನಿಯನ್ನು ಹಿಂದು ಎಂದು ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದು, ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್ ಪದಗಳಿಲ್ಲ.

ಇಂಡಿಯಾ: 'ಇಂಡಸ್' ನದಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ನದಿಯ ಕೊಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರಿಕತೆ ಆರ್ಯರಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ದ್ರಾವಿಡರದು ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಒಂದೇ ನದಿಯ 'ಸಿಂಧು' ಮತ್ತು 'ಇಂಡಸ್' ಪದಮೂಲಗಳ ಚರ್ಚೆ ಆರ್ಯ - ದ್ರಾವಿಡ ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಪ್ರತಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನದು. ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬಹು ಭಾಷೆಗಳ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷಾಂತರಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬಲ್ಲ ನಾಯಕರೇ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಪ್ರಾಚೀನತೆಗೂ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಧುನಿಕತೆಗೂ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಭಾರತ: ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ. 'ಭಾ' ಎಂದರೆ ಹೊಳೆಯುವಿಕೆ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಿಕೆ; 'ರತ' ಎಂದರೆ ಆಸಕ್ತ. ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾಭಿರುಚಿ ಇರುವವರು ಭಾರತೀಯರು. 'ಭಾರತ' ಪದದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೇರುಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿ

ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ, ಜಟಿಲವಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಋಗ್ವೇದ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದದ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. (ಉದಾ: ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ರಕ್ಷತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇದಂ ಭಾರತಂ ಜನಂ, ಋ. 3-53-12). ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಭರತನ ಪಾತ್ರವಿದೆ. ರಾಮರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಭರತ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತವು ಜಯ-ಭಾರತ-ಮಹಾಭಾರತ ಎಂಬ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದುಷ್ಯಂತ-ಶಕುಂತಲೆಯರ ಮಗ ಭರತನಿಂದಾಗಿ ಕೌರವ-ಪಾಂಡವರೆಲ್ಲ ಭರತನ ಕುಲದವರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಭಾರತನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಭರತನೆಂಬುವನು ಆದಿ ಜಿನರ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಕರ್ತೃ ಭರತ ಮುನಿ. ಹಾಗಾಗಿ ನಟರೆಲ್ಲ ಭರತ ಕುಲದವರು. ಸ್ವತ್ತಿಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತೋತ್ತರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಭಿನ್ನತೆ ಗುರುತಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ (ಸಿ.ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್). ಮನುಸ್ಮೃತಿ, ಪಾಣಿನಿಯರಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಭಾಸ, ಯಾಸ್ಕರ ಅಧ್ಯಯನ ಹೊಸ ಹೊಳವಿಗೆ ಸುಳಿವು ನೀಡಬಹುದು. ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸುದಾಸನಿಂದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದ ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ನಕಾಶೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕವಾದ ಕಾಲಕಾಲದ ಹಲವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತಾರ ತೋರಿಸುವ ನಕಾಶೆಗಳೂ ಇವೆ. ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಉಡಾಯಿಸಿದ ಉಪಗ್ರಹಗಳು ರವಾನಿಸಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ / ನೈಸರ್ಗಿಕ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು ಇಂದು ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಸರಸ್ವತೀ ನದಿ ಗುಪ್ತವಾಗುವ ಮೊದಲಿನ ನಕಾಶೆ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಭಾರತದ ಗಡಿರೇಖೆಗಳಾದ ಸಮುದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಗೆ, ಕಾಲಗಳ ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಊಹಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು (hypothesis) ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜಿಜ್ಞಾಸೆ: ಎಂದರೆ ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ತಿಳಿಯುವ ಆಸೆ' ಎಂದರ್ಥ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ inquiry, enquiry ಪದಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಲೇಖನ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಹೌದು / ಅಲ್ಲ ರೂಪದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೌದು/ ಅಲ್ಲ/ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮೂರು ಉತ್ತರಗಳು ಸಾಧ್ಯ. ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಹಿನ್ನೆಲೆ - ಮುನ್ನೆಲೆಗಳು ಹಲವಿರಬಹುದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಧಾಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಂದೇಹ (doubt), ಸಂಶಯ (suspicion), ಸವಾಲು (challenge), ಕುತೂಹಲ (curiosity), ಆಕ್ಷೇಪ (objection), ಪರೀಕ್ಷೆ (test), ಕುಚೇಷ್ಟೆ (mischief), ಮುಂತಾದ

ಅರ್ಥಧ್ವನಿಗಳು ಹೊರಡಬಹುದು. ಯಾರು, ಯಾರಿಗೆ, ಯಾವಾಗ, ಏಕೆ, ಹೇಗೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು ಎಂಬುದರಿಂದ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ರಾಮಾನುಜನ್‌ರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಭಾರತೀಯರಿಗೋ, ಅಭಾರತೀಯರಿಗೋ, ಅನಿವಾಸಿ ಭಾರತೀಯರಿಗೋ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದೋ, ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಪೋಲೀಸರು ತನಿಖೆಯಲ್ಲಿ, ವಕೀಲರು ಪಾಟೀ ಸವಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಪಂಚಾಯತಿಯು ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ತೀವ್ರ ಶುದ್ಧ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಸಾಧಕರು ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೇಳುವ ಅಥವಾ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ, ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರವು ಬಹಿರಂಗದ ಅಥವಾ ಅಂತರಂಗದ ಗುರುವಿನಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಬಹುದು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಕೂಡಿಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಹೊಳೆದಾಗ ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿನ ದೇಹ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭೂತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬುದ್ಧನ ವಕ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ಈ ಆಯಾಮವಿದೆ.

ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ 'ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಪ್ರಬಂಧ' ಎಂದು ಗಾಳಿಪಟಕ್ಕೆ ಬಾಲಂಗೋಸಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಪಚಾರ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ, ಕಾಟಾಚಾರಗಳ ಅನುಭವ ಇದ್ದು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮವಸ್ತ್ರದ ಮಹಿಮೆ ಬಲ್ಲವರು ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿದರೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಲೇಖನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಯಥಾನುಶಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವೇದವಾಕ್ಯ, ಭರತವಾಕ್ಯ, ಮಹಾವಾಕ್ಯ, ಚರಮವಾಕ್ಯ, ತಾರ್ಕಿಕರ ಪಂಚಾವಯವ ವಾಕ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಾತ್ಮಕ ವಾಕ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣದ ರಾಚನಿಕ ವಾಕ್ಯ ಮುಂತಾದ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ, ಟೀಕಿಸುವ, ಸ್ವೀಕರಿಸುವ, ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ, ಲೇವಡಿ ಮಾಡುವ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಇದು ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಆಸನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎನ್ನುವಾಗಿನ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಎನ್ನುವಾಗ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗದು. ಯಾವುದೇ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಅಂದರೆ ಏನು', 'ಅಂದರೆ ಅಂದರೆ ಏನು', 'ಏನು ಅಂದರೆ ಏನು' ಎಂದು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. 'ಏನು ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೇನು' ಎಂದು ಬೈಯಲಿಕ್ಕೆ, ತಮಾಷೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಇತಿ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥವಿವರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಕಾವ್ಯಯೋಗ ಸ್ತಂದನ

ಇಂಡಿಯಾ, ಭಾರತ, ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್‌ಗಳ ನೆಲ, ಜಲ, ಜನ, ಮನ, ವೇಷ, ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಅನನ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬರೆದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕ ತೊಡಗಿದೆ. ಭಾರತ, ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್‌ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಇಡಲಾಗದಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕವು. ಇಂಡಿಯಾ ಬಗ್ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇ ಕಡಿಮೆ, ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು ಒಂದೇ ಒಂದು. ಅದೂ ಒಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ಹಿಂದಿ ಚಲನಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ರ ತಂದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದೆ, ಹಾಡು ಬರೆದುಕೊಂಡೆ, ಗುನುಗುನಿಸಿದೆ. ರಾಗ, ತಾಳ, ಅಲಂಕಾರ, ಛಂದಸ್ಸು, ಮುಂತಾದವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹೆಸರಿಸುವ ಶ್ರಮ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಲೇಖನಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲಿದರ ಅವಗಾಹನೆಗಾಗಿ ಮುಂದಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಲಂಡನ್ ದೇಖಾ ಪ್ಯಾರಿಸ್ ದೇಖಾ ಔರ್ ದೇಖಾ ಜಪಾನ್
ಮೈಕಲ್ ದೇಖಾ ಎಲ್ವಿಸ್ ದೇಖಾ ಸಬ್ ದೇಖಾ ಮೇರಿ ಜಾನ್
ಸಾರೆ ಜಗಮೆ ಕಹೀಂ ನಹೀ ಹೈ ದೂಸರ ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್
ಯೇ ದುನಿಯಾ ಎಕ ದುಲಹನ ದುಲಹನ ಕೆ ಮಾಥೆ ಕೆ ಬಿಂದಿಯಾ
ಯೇ ಮೇರಾ ಇಂಡಿಯಾ ಐ ಲವ್ ಮೈ ಇಂಡಿಯಾ

ವತನ್ ಮೇರಾ ಇಂಡಿಯಾ ಸಜನ್ ಮೇರಾ ಇಂಡಿಯಾ
ಕರಮ್ ಮೇರಾ ಇಂಡಿಯಾ ಧರಮ್ ಮೇರಾ ಇಂಡಿಯಾ

(ಸುಭಾಷ್ ಫಾಯಿ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಪರದೇಶಿ' 1997)

ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾ, ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್ ಪದಗಳು ಬಂದಿವೆ, ಭಾರತ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಚಿತ್ರ ಭಾರತೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅನಿವಾಸಿ ಭಾರತೀಯರ ಬಗ್ಗೆ, ಪರದೇಶಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದೆ. ('ಪರದೇಶಿ' ಪದಕ್ಕೆ ಅನಾಥ ಎಂಬ ಅರ್ಥಭಾಯಿ ಇದೆ, 'ವಿದೇಶಿ' ಪದಕ್ಕಿಲ್ಲ.) ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಮೇರಿಕಾ ಬಗ್ಗೆ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ, ಗೌಣವಾಗಿ ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಬಗ್ಗೆ ಇದೆ. ಈ ಸಿನೇಮಾದವರು, ಟಿ.ವಿ.ಯವರು ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳು, ಉದ್ಯಮ ಆಯಾಮಗಳು, ಚಿತ್ರೀಕರಣದ ಗೋಜಲುಗಳು, ಕಾನೂನು ತೊಡಕುಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನಿಮಯದ ರಾಜಕೀಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಅನಭಿಜ್ಞ.

ಭಾರತ-ಭಾರತಿ-ಭಾರತೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಓದಿನ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಬಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕವಿತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ಧ್ವನಿಸುರುಳಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ನಾನು ನನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಧಾಟಿಯೇ ಬೇರೆ. ಅದರ ಪಾಠವನ್ನೂ ರಚನಾ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಆರತಿ (ನಾಂದಿ)

ಇದು ಕಲ್ಪಾ ಕಲ್ಪಾಂತರಾ ಸ್ತುತಿ
ಒಡದು ಸಿಡಿದು ಬಂದದs ಆರತಿ ||ಪಲ್ಲ||
ಆರತೀ-ಆರತೀ-ಆರತೀ
ಇದು ಮಣ್ಣಿನದಲ್ಲಾ ಪ್ರಣತಿ
ಇದು ಎಳ್ಳಿನದಲ್ಲಾ ಎಣ್ಣೆ
ಇದು ಹತ್ತೀದಲ್ಲಾ ಬತ್ತಿ
ಇದು ಆರೋದಲ್ಲಾ ಆರತಿ
ಇದು ಅತ್ತಿ ಮೈತ್ತಿ
ಇದು ಅನಸೂಯಾಕೃತಿ.

ಆರತೀ-ಆರತೀ-ಆರತೀ

ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಭರತಿ

ಓ|| ದಶಾವತಾರಾ ಮೂರುತಿ

ನೀ|| ದಶದಿಕ್ಕೂ ಸೇರತೀ

ನೀ|| ಧ್ರುವನತ್ತೂ ಏರತೀ

ಅಲ್ಲಿ|| ಭೂಮಿತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳ ಭಾರತಿ

(ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ; ರಚನೆ: 1975,

ಮರಣೋತ್ತರ ಪ್ರಕಟಣೆ: ತಾ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆ ತಾ ದೌತಿ; 1983)

ವೆಂಕಟೇಶ ದೇವಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾವತಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಡು ಬೇಕು ಎಂದು ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಗುಡಿಯವರು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಆರತಿ + ಮಂಗಲ ಕೂಡಿ ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆ ಒಂದೇ ದಿನ ಬರೆದರಂತೆ. ಇದನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ಗೊಂಚಲು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ 'ರಕ್ಷಿಸು ಅನವರತ' ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯಿಲ್ಲ; 'ಅದು ಕೊಡು, ಇದು ಕೊಡು' ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಕರ್ಪೂರ ಪೂಜೆಗಿಂತ ಮುಂದಿನದಾದ, ಶುದ್ಧ ಭಾವ ಪೂಜೆಯ, ಜ್ಞಾನಿಯ ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಕ್ತಿ ಇದರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಪ್ರಣತಿ ಮಣ್ಣಿನದಲ್ಲ, ಎಣ್ಣೆ ಎಳ್ಳಿನದಲ್ಲ, ಬತ್ತಿ ಹತ್ತಿಯದಲ್ಲ ಎಂದು ನೇತಿ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಸೀ ಸೊಗಡನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಿತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ

ವೇದಕಾಲೀನ ಋಷಿದಾಂಪತ್ಯದ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪಾಣಿನಿ, ಮನುಸ್ಮೃತಿ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಭರತಮುನಿ, ಓಂಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಅತ್ತಿಮೈತ್ತಿಯು, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕನಸಿನ ಆಚೆಗಿನ ಕಣಸು ಕಂಡ ಅನಸೂಯೆಯ ಆಕೃತಿಯಾಗಿ ರೂಪ ತಳೆದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಭಾರತಿ ದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ನಕಾಶೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಧ್ರುವನ ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಇರುವ ಈ ಭೂಮಿತಾಯಿ ಭಾರತಿ ಯಾರದೇ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬೇಂದ್ರೆ ನಿಂತಷ್ಟು ನೆಲ ಧಾರವಾಡವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವನು ನಿಂತಷ್ಟು ನೆಲ (ಒಂದು ಚದರ ಅಡಿ) ಭಾರತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅವನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿರುವಷ್ಟು ಆಕಾಶ ಭಾರತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಂತವನು ಭರತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಳೆದರೆ, ತಿಳಿದದ್ದು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದರೆ ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಜೀವಿಗೆ ಸಾವಿರದ ಶರಣೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ದೂರ ಓಟದ ಕುದುರೆಗಳು ಅವಸರದ ಓಟ, ಆಟ, ಊಟ, ಕೂಟಗಳತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿರುನೆಗೆ ಬೀರುತ್ತವೆ.

ಸಂವಿಧಾನದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ India that is Bharat ಎಂದು ಇರುವುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ ಬದಲಿಸಿ Bharat that is India ಎಂದು ಇಟ್ಟರೆ ಆಗುವ ಅರ್ಥಪಲ್ಲಟಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆ ಬಗ್ಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪಂಪ, ಕನಕ, ಗದಗ, ವಿಕಟಕವಿ, ನವಜೀವನ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳನ್ನು ತಿರುವುಮುರುವಾಗಿ ಓದಿದರೂ ಅವು ಅವೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೀಟನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್) 'Ode on a Grecian Urn' ಕವಿತೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'Beauty is Truth, Truth is Beauty' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಚರ್ಚೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 13ನೇ ಶತಮಾನ, ಕರ್ನಾಟಕ) 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ'ದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಹರನೆಂಬುದೇ ಸತ್ಯ, ಸತ್ಯವೆಂಬುದೇ ಹರನು' ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಗೂ ತತ್ಸಮ ಆಯಾಮಗಳಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದವರೂ ಇರಬಹುದು. ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರುವುದು ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ. ಇವು ಎರಡೂ ಪದಗಳನ್ನು ತಿರುವುಮುರುವಾಗಿಸಿ ಸಮೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥ ಪಲ್ಲಟದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. Work is worship, Knowledge is power ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಿರುವಿದರೆ ಅರ್ಥ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀಟನ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಕಾವ್ಯಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತ ಆಯಾಮಗಳೂ ಇವೆ. Knowledge is

power ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕುವಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಟನ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದರೆ ಹೊರಡುವ ಅರ್ಥಧ್ವನಿಗಳು ಅಪಾರ. ಇವಕ್ಕೆ ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವಿಲೋಮ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿರುವ ಪದಗಳು, ವಾಕ್ಯಗಳು ಬುಡುಬುಡಿಕೆ ಇದ್ದಂತೆ. ನಡುವಿನ ದಿಂಡು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹದವಾಗಿ ನುಡಿಸತೊಡಗಿದರೆ (ಬಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಬಾರಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಹೊರಡುವ ಸದ್ದು ಎಡವೋ ಬಲವೋ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಹಿತವೆನಿಸುವುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಷ್ಟೆ.

ಇದು ಕೇವಲ ಎರಡು ಪದಗಳ ಜಾಗ ಅದಲು ಮಾಡುವ ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಯೇ ಹೊರತು ಇಡೀ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಂಗಿತವಿಲ್ಲ.

ಆತಂಕ - ಸಮಾಧಾನ

'ಭಾರತ' ಪದದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ದೊರೆತರೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳು ಸೊರಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. 'ಇಂಡಿಯನ್ನರು' ಮತ್ತು 'ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿಗಳು' ದಾಯಾದಿಗಳಂತೆ ಕಚ್ಚಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕಡಿವಾಣದ ಹೊಣೆ 'ಭಾರತ'ಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಲೇಸು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ನದಿ, ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಹೆಸರು ಇರುವವರೆಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧ ಬಾಂಧವ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಿತೃಭಾಷೆ (Native father tongue ಎಂಬ ರಾಮಾನುಜನ್ ಪದಪುಂಜದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಅನುವಾದ) ಆಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಲಿ, ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಕೂತ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಗಲಿ, ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದಭಂಡಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದಾದರೂ ವಾಕ್ಯರಚನಾಕ್ರಮ ಸ್ವಂತದ್ದಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಅಸ್ತಿತ್ವಗಳಿಗೆ ಆತಂಕ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಭಾಷೆಗಳು ಒಲಿದವಗಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ತೆರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಮತ ಯಾಚಿಸುವುದು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಭಾಷೆ, ಭಾಷಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ನೇರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಂಕಷ್ಟ ಬೇರೆಯದೇ ಇದೆ. ನಿಂತಷ್ಟು ನೆಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಜೆ (universal subject) ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ಬೇಡ. ಜಾಗತಿಕ ನಾಗರಿಕ (world citizen) ಅಥವಾ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ(international

dignitory) ನಾಗಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಭಾಷೆಯೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಯಿದ್ದರೂ, ಇದರಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಬೇಕಿದ್ದರೂ, ಇದು ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಪರ್ಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಭಾಷೆಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಸದ್ಯಕ್ಕಂತೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ದೇಶದ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕಿಂತ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಜ್ಞಾನವೇ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಡು-ಕೊಳೆ ಅಥವಾ ಜಗಳ-ತಂಟೆ ನಿರ್ವಹಣೆಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕಿಂತ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನೇ ಕೊಂಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಭಾಷಣಾ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವವರಿಗಿಂತ Spoken English ತರಬೇತಿಯ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯುವಜನರು, ಅನೇಕ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ದೇಶದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಹಿತಿ ಹಕ್ಕಿನ ಕಾಯ್ದೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಪಡೆದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಈ ವಿಷಯ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಸಾಬೀತಾಗಬಹುದು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಖಚಿತವಾಗಿ ಬರೆಯುವ ನನ್ನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವನ್ನು ನಾನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಾಗಲೀ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಾಗಲೀ ಬರೆಯಲಾರೆ. ಆ ಶಕ್ತಿ ನನಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಾಗಿನ ಸಹಜತೆ, ಸಲಿಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಓದುಗರೂ ಕನ್ನಡ ಬಲ್ಲವರೇ ಆಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಶಯದ ನಿರ್ವಚನ

ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದ ವ್ಯೂಹವನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಲೇಖನವೂ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯೂಹವಾಗಿರಬಹುದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗಿದ್ದರೆ ಇದು ಉದ್ಭವ ವ್ಯೂಹವೇ ಹೊರತು ಯೋಜಿತ ವ್ಯೂಹವಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ಅಂತರ್ಮುಖಿ, ಅರ್ಧ ಬಹಿರ್ಮುಖಿ ಆಗಿರುವ ಈ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಸ್ವಂದಿ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದವರು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಹಿಂದು, ಇಂಡಿಯನ್, ಭಾರತೀಯ ಪದಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು

ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲೇ ಬಳಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಅಥವಾ ಬಳಸಬೇಕೆಂಬ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ನಾನಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹೀಗೇ ಬಳಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಖಾತರಿಯೂ ಇಲ್ಲ. 'ಕನ್ನಡವೂ ಭಾರತವೂ ಜಗವೆಲ್ಲವು ಒಂದೇ' (ಬೇಂದ್ರೆ), 'ಜೈ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ ಜಯಹೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆ' (ಕುವೆಂಪು). ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ', 'ಕರ್ನಾಟಕ'ಗಳ ಬದಲು ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯದವರು ತಂತಮ್ಮ ನಾಡು ನುಡಿಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವೈದಿಕರ ಪೂರ್ಣತ್ವ, ಜೈನರ ಕಷಾಯಮುಕ್ತಿ, ಬೌದ್ಧರ ಕಾರುಣ್ಯಶಕ್ತಿ, ವೀರಶೈವರ ಕಾಯಕ ಭಕ್ತಿ, ಇಸ್ಲಾಮಿನ ಭ್ರಾತೃತ್ವ ಕ್ರೈಸ್ತರ ಪ್ರೇಮತತ್ವ, ಚಾರ್ವಾಕರ ಲೋಕಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ಹೃದಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದರೆ ಉದ್ಭವವಾಗುವ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವಿಶ್ವಪ್ರಜೆಯ ಪಿಂಡ ಅವತರಿಸೀತು ಎಂಬ ಆಶಯ ನನ್ನದು.

ಈ ಲೇಖನ ಬರೆಯುವಾಗ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಚನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕಿರುಗವಿತೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿರಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಬಲದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೇಡು ನೋಡಯ್ಯ
ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಲದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಕೇಡು ನೋಡಯ್ಯ
ಎರಡರ ನಡುವೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳ ಪಾಡು ನೋಡಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಪಾಡೆನಗಿರಲಿ ಎಂದವನ ಹಾಡು ನೋಡಯ್ಯ
ಗುರು ಗುಹೇಶ್ವರನರಿತವ ಲಘು ಇಹೇಶ್ವರ
ಭದ್ರಂ ಶುಭಂ ಮಂಗಲಂ

ಲೇಖನ ಸೂಚಿ

1. A.K. Ramanujan : *Is There an Indian Way of Thinking? An Informal Essay. The Collected Essays of A.K. Ramanujan; ed. Vinay Dharwadkar, Pub.: Oxford University Press, New Dehli, 1999.*
2. ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಆಯ್ದ ಬರಹಗಳು. ಮೊದಲ ಓದು ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, 2009.
3. ಸಿ.ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಜಿ. ರಾಜಶೇಖರ, ಜಿ.ಎಸ್. ಸದಾನಂದ, ಬಿ.ಎನ್. ಸುಮಿತ್ರಾಬಾಯಿ, ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ, ಸುಂದರ ಸಾರುಕೈ ಇವರ ಲೇಖನಗಳು. ನೀನಾಸಮ್ ಮಾತುಕತೆ, IIIನೇ ಸಂಚಿಕೆ, ಅಗಸ್ಟ್ 2014, ನೀನಾಸಮ್, ಹೆಗ್ಗೋಡು

ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ:

ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ

ಡಾ.ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ

'ಭಾರತೀಯ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತನಕ್ರಮ...' ಪ್ರೊ. ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ರ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಮಾತುಕತೆ ಸಂಚಿಕೆ IIIರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ: ಕೆಲವು ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅನೇಕಾಂಶ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಬರಹಕ್ಕೆ ಲೇಖಕರು ಸೇರಿಸಿದ ಅನುಬಂಧ.

ನನ್ನ ಲೇಖನವು ಪ್ರೊ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ ಬರಹಕ್ಕೆ ನೇರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಇಂಡಿಯಾ ಮ್ಯಾಗಝಿನ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಒಂದು ಬರಹದಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮದ ವಿಚಾರ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ಓದಿದ್ದೆ. ಆಗ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು ರಾಮಾನುಜನ್ ಲೇಖನದಿಂದ ಮರಳಿ ಚಾಲನೆ ಪಡೆದುವು. ಅವರು ಚಿಂತಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಗೆಲ್ಲ ಬೆಳೆಸಬಹುದು, ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದನವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ, ರೆಸ್ಪಾನ್ಸ್ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದಾಗ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದರ ದಿಜ್ಞಮಾತ್ರ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಬರೆದುದಾಗಿದೆ. ವಸ್ತು, ವಿಷಯ, ಘಟನೆಗಳಿಗೆ, ವಿದ್ಯಮಾನಾದಿ ಸಕಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಪಂದನವು ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ - ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯವಾದ ಕುಟುಂಬ, ಸಮೂಹ, ಭಾಷೆ, ದೇಶಜನಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತದಷ್ಟೆ? ಅರ್ಥಾತ್, ಇಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯವೆಂದಿರುವುದು ಈ ಸಮೂಹವನ್ನೇ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಪ್ರೊ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಮೂಲಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಸರಿ; ಅದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿಸಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಯತ್ನ.

ದಾರ್ಶನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ - ಬರುವ ದೇವಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು - ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣವೆಂಬ ಮೂರು ಹಂತ.

ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕ, ವಿವರಣೆ, ಸಮರ್ಥನೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮೊದಲಿನದ್ದು ಮುಖ್ಯ, ಬಳಿಕ ಎರಡನೆಯದು, ಆ ಬಳಿಕ ಮೂರನೆಯದು ಎಂದು ಆರ್ಷ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜತೆಗೆ ಸ್ವಾನುಭವವೂ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸರಣಿ ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಮತ ತತ್ವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಮೌಲಿಕ ಬೋಧನೆ, ಅದರ ವಿವರವಾದ ನಿಲುವುಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮ ತತ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದೊಂದು ವಸ್ತು ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂಬ ನಾಮಾವಳಿ ಸಂಚಯ (ಮಹಾಭಾರತ, ಅನುಶಾಸನ ಪರ್ವ). ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು - ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣ - ಒಂದೆಡೆ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಂದನವಿಧಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಹೀಗಿದೆ:

‘ವಿಶ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಃ ವಷಟ್ಕಾರಃ ಭೂತ ಭವ್ಯ ಭವತ್ಪ್ರಭುಃ

ಪೂತಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಚ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾಂ ಗತಿಃ’

ಮೊದಲು ‘ವಿಶ್ವಂ’ ಎಂದಿದೆ. ವಿಶ್ವವು; ವಿಶ್ವನು ಅಲ್ಲ, ವಿಶ್ವವೇ ದೇವ, ದೇವತತ್ವವೇ ವಿಶ್ವ, ವಿಶ್ವ-ಬ್ರಹ್ಮವಾದವಿದು. ಜಗತ್-ಬ್ರಹ್ಮ ಐಕ್ಯವಾದ. ಅದ್ವೈತಭಾವವೂ ಹೌದು. ಆ ಬಳಿಕ ‘ವಿಷ್ಣು’ - ವ್ಯಾಪ್ಯವಾಗಿರುವಂಥದ್ದು ಅಂತರ್ಯಮಿ, ಒಳಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ದೇವಕಲ್ಪನೆ. ‘ವಷಟ್ಕಾರ’ವೆಂಬುದು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೇದಗಳ ಕರ್ಮಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಸ್ವಾಹಾಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯಭಾವ. ‘ಭೂತ-ಭವ್ಯ-ಭವತ್ಪ್ರಭುಃ’ - ಆದ, ಆಗಲಿರುವ, ಆಗುತ್ತಿರುವ (ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನದ) ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರಭು, ಒಡೆಯ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಈಶ್ವರ, ಪ್ರಭುಸ್ವರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತಿ ದೇವರು God as Person ಇದ್ದಾನೆ. ‘ಪೂತಾತ್ಮಾ’ ಎಂದರೆ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ, ‘ಪರಮಾತ್ಮಾ’ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮದಲ್ಲೇ ಪರಮ. ದೇವನೂ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೀವ ಎಂಬ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದ (?) ಕಲ್ಪನೆಯ ದೇವರು. ‘ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾ ಗತಿಃ’ - ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ, ಮುಕ್ತರ ಕೊನೆಯ ತಾಣವೆಂದೂ, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಅವನೇ ಅದಾಗುವುದೆಂಬ ಐಕ್ಯಭಾವವೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ, ವಿಶ್ವ ದೇವ ಐಕ್ಯವಾದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ, ಯಜ್ಞವಾದ, ಜಗದೊಡೆಯನ (ಪ್ರಭುತ್ವದ ದೇವರು) ಕಲ್ಪನೆ, ಆತ್ಮರಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ದೇವರೆಂಬ ಮಾತು - ಇದೆಲ್ಲವೂ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು, ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮತ್ತು ದೇವಶಾಸ್ತ್ರದ (ಥಿಯಾಲಜಿಯ) ವಿವಿಧ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮ-ದರ್ಶನಗಳ ಸಾರಭೂತ

ವಚನವೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಂದೆಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದು, ವಿವಿಧ ದೇವಕಲ್ಪನೆಗಳು ಪದರುಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ:

‘ಅವ್ಯಯಃ ಪುರುಷಃ ಸಾಕ್ಷೀ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೋ ಅಕ್ಷರ ಏವ ಚ
ಯೋಗೋ ಯೋಗವಿದಾಂ ನೇತಾ ಪುರಾಣ ಪುರುಷೇಶ್ವರಃ’

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ನಾಮಾವಳಿಯು ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸ್ವಂದನ ವೈವಿಧ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರೋಡೀಕರಣವೆನ್ನಬಹುದು.

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಧೋರಣೆಗಳು, ಗ್ರಹಿಕೆ, ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಗಳು - ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುವುದು ಸಿದ್ಧ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವು ಆ ಆ ಸ್ವಂದನ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದೂ ನಿಜ.

ರಾಮಾನುಜನ್‌ರು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭಸ್ವಂದಿ, ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ಚಿಂತನವು ಪ್ರಾಯಃ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ರೋಮನ್ ಮೂಲದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದಂಡಶಾಸ್ತ್ರ (Jurisprudence)ದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಕದ್ದವನಿಗೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಕದ್ದವನಿಗೂ ಒಂದೇ ಮಾನದಂಡವಲ್ಲವೆಂಬುದು ವಿಶ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ವ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭನಿಷ್ಠ, ಸಂದರ್ಭಮುಕ್ತ ಎಂಬುದರ ಅನ್ವಯವು ಬೇರೆ ಆಗಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿಧನರಾದ

ಸಾಹಿತಿ, ಸಂಶೋಧಕ

ಶ್ರೀ ಕ.ವೆಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲ

ಮತ್ತು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತ

ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬುಚನ್

ಇವರಿಗೆ

ನೀನಾಸಮಾನ ಕಂಬನಿಗಳು.

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರಧಾರೆ

ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಇದೆಯೇ? ಎಂಬ ಚರ್ಚೆ ಇಂದಿನ ಭಾರತವನ್ನು ನಮಗೆ ನಾವೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಆಶೀಶ್ ನಂದಿ ಅವರು ಈ ಬಾರಿಯ (ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2014) ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ 'ಭಾರತೀಯ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಭಾರತತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ' ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು, ದೇಶದ ಸಂವಿಧಾನ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಐರೋಪ್ಯ ಮಾದರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದೆ, ಈ ನೆಲದ ಗಾಂಧಿ ಹಾಗೂ ಟಾಗೋರ್ ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಲದ ನೀನಾಸಮ್ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಈ ಭಾಷಣವನ್ನು ನನಗೆ ಕೇಳಲಾಗಿದ್ದರೂ ವರದಿಯಾದ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಇಂತಹ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗದು. 1947ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೊದಲು ಭಾರತದಲ್ಲಿ 562 ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳು ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ 1947ರ ಇಂಡಿಯನ್ ಇಂಡಿಪೆಂಡೆನ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯವಾಗುವ ಹಕ್ಕು ಇತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ನೇರ ಆಡಳಿತದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಬೇಕಾದ ಒತ್ತಡದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಐರೋಪ್ಯ ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ನಾವು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿಂದೆ ಯುರೋಪಿನ ನೇಶನ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆೆಯಲಾಗದು.

೩೦

ರಬೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರ್ ಅವರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆತಂಕಗಳ ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠ ದೇಶವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠ ಕೇಂದ್ರದ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಆ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯವೂ ಕೇಂದ್ರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಪೋಲೀಸರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ವ್ಯಕ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ: ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಬಲಿಷ್ಠವಾದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎರಡರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ವಿಚಾರಗಳು ಇದ್ದವು. ಗರ್ವ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಆಕ್ಟ್ 1935ರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರಗಳು ಅವರ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ-ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ

ಆದರೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಆರ್ಥಿಕ ತತ್ವ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಆರ್ಥಿಕ, ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಮರ್ಥ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಎರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣ ಕೆಲಸ. ಆದರೆ ಜೊತೆಗೆ ಅಸಮಾನತೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನೂ ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇಲಿತ್ತು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಡಾ.ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನೇತೃತ್ವದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸಿತು ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದಾಗ ತಾನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅವೆಂದರೆ, ಭೌಗೋಳಿಕತೆ ಸೇರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆ, ಕಾನೂನಿನ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡರ ತಳಪಾಯ ಸಂವಿಧಾನ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಷ್ಪತ್ತ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಆದರೆ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಬಂದಾಗ ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸಭೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗಿಂತ

ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ. ಹಾಗೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಲ್ಲದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ,

ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಕೇಸು

ಈ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಎಸ್. ಆರ್. ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ವಜಾ ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಮಸೂದೆಯನ್ನೂ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿವೆ, ಇದು ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಳಗೆ ಇರುವ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ನಾಲ್ಕನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಕತತ್ವಗಳು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ(Directive principles of state policy). ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನ ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನಗಳ ವಿಧಿಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲೇಬೇಕಾದನೇರಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ ಈ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳ ತಳಪಾಯದ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನ ಹೇಳಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ತಜ್ಞರು ಈಗಾಗಲೇ ಗುರುತಿಸಿರುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು ಐಲೇಂಡಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಗೊಂಡಿದೆ. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಚಿಂತಕರೂ ಆದ ಆಶಿಶ್ ನಂದಿಯವರಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿದಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೂ, ಪರೋಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ವ ಆಡಳಿತದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪಂಚಾಯತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂವಿಧಾನ ಸಾರಿದೆ.(The stae shall take steps to organize village panchchayats and....)ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ವಿಚಾರ ಹಾಗೆಯೇ ಗುಡುಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ದೇಶನ,(The stae shall Endeavour cottage

industries....)ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಅಥವಾ ಸಹಕಾರ ತತ್ವಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬೆಂಬಲಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಬೆಂಬಲ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪಂಗಡದವರ ವಿರುದ್ಧ ಅನ್ಯಾಯ ಆಗದ ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಣೆಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳೂ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದವು. ಅದರ ಜೊತೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಕೋಡ್(uniform civil code) ತರಬೇಕಾದ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನೂ ಸಂವಿಧಾನ ನೀಡಿದೆ.

ಸಮಾನತೆ

ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ನಮಗೆ ಬಂದುದು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ.ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಹೋರಾಟ, ಕಳೆದ ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಇರಬೇಕೆಂಬ ಆಗ್ರಹ, ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲಾ ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳೆರಡೂ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವದ ಮೂಲಾಧಾರಗಳೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ

“ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ” ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ 1994ರಲ್ಲಿವಿಮರ್ಶಕ ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣವೊಂದು ‘ಸಂವಿಧಾನದ ಸುಳ್ಳು ಮತ್ತು ಸತ್ಯ’ ಎಂದು ಲೇಖನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.(ನೋಡಿ;ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಕಟಣೆ.) ಡಿ. ಆರ್. ಎನ್. ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಯುರೋಪ್ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಆಧುನಿಕ ವಿಚಾರ ಧಾರೆಗಳ ಕೂಸು ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕುಲ ಸಮೂಹ, ಉದಾ; ಆದಿವಾಸಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್‌ಗಳು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಕೀಯವಾಗುವುದು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಹಕ್ಕು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಕ್ಕಾಗಿ ಬದಲಾಗುವುದು ಆಧುನಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಪ್ರಗತಿಪರ ಕಾನೂನು ತಜ್ಞರು ಕೂಡಾ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ(System of affirmation) ಎಂದು

ನೋಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡಿ. ಆರ್. ಎನ್. ನಿರಾಕರಣೆಯ ವಲಯದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದರು. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರಾಮ ಭಾರತ, ದಲಿತ ಭಾರತ, ಆದಿವಾಸಿ ಭಾರತಗಳ ಸಮಷ್ಟಿ ಹಿತಕ್ಕೆ ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನ ನೀತಿಗಳು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅವುಗಳ ನಿರಾಕರಣೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವೆಂಬುದು ಮಾಯಾಜಲ. ಎಡ ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳು ಅದರಿಂದ ಹೊರಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನವೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಂತ್ರದಂಡದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬೀಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಡಿ. ಆರ್. ಎನ್. ಗ್ರಹೀತ. ಆಶೀಶ್ ನಂದಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುರುಸಮಾನರೆಂದು ಗೌರವಿಸುವ ಡಿ. ಆರ್. ಎನ್. ವಿಚಾರಗಳು ಈ ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಗೆ ಪೂರಕ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೇ ಆಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ ಮೌನ

ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಮುಖ್ಯ ಸಂವಿಧಾನ ತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಪಾಲಿ ಎಸ್. ನಾರಿಮನ್ ಅವರು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮೌನವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.(ನೋಡಿ; Constitutional pluralism. Edited by Prof. Ishwara Bhat) ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದ್ದ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ವಿದಿಸಿದ ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಅಂತಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶ(ಎಂದು ಕೇಶವಾನಂದಭಾರತಿ ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ತತ್ವ) ಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರ ಸೇರಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಡಾ.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್

ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡು ತಯಾರಿಕಾ ಸಮಿತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನೀಡಿದ ಭಾಷಣವೊಂದು(Basic features of the Indian constitution) ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳ ಮುಂಗಾಣ್ಣೆಯಂತಿದೆ. ಈ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾ, ಐರ್ಲೆಂಡ್, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳ ಸಂವಿಧಾನಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಇತರ ಸಂವಿಧಾನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೃತಿಚರ್ಯೆ ಅಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಂತ ವಿಚಾರಗಳಿಗೊಂದು ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯವಾಗಲಿ ಪೇಟೆಂಟ್ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣ ವಿಚಾರಗಳು ಸಮಾನತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುವುದೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ.ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಹೈಕೋರ್ಟುಗಳಿಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ಕಾನೂನನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಇದೆ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪೌರತ್ವ ಇಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಏಕಮಾತ್ರ ಭಾರತೀಯ ಪೌರತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ

ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ತತ್ವಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಿಳಿತವಾದ ನಮ್ಮ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಭೂತ ರೂಪರೇಶಿಗಳನ್ನು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡಿ. ಆರ್. ಎನ್., ಆಶೀಶ್ ನಂದಿ ಸೂಚಿಸುವ ಸಮುದಾಯ ಹಕ್ಕುಗಳೂ ಬಹು ಸಂಕೀರ್ಣ ಅಂಶ. ಇಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ, ಹಿಂದೂ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತವಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ತುಳಿದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಪಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ಅಪಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಮಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯ ಎದುರು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದರ ಅರಿವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯಗಳ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಯಿದೆಗಳ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸಲು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮೌನದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಾಂಧಿ ತತ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ನಾವು ಶಕ್ತರಾಗಬೇಕು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಯೂ ಗಾಂಧೀಜಿ ಕಾನೂನನ್ನೂ ಮೀರಿದ ನೈತಿಕ ಶಕ್ತಿ ಒಂದಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು.

ನೀನಾಸಮ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ:

2014ನೇ ಅಗೋಸ್ಟ್-ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಣೇಶ ಎಂ. ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಕಂಪೆನಿ ನಾಟಕ 'ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ'ದ (ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ ಹಾಗೂ ವಜ್ರಪ್ಪನವರ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ) ತಯಾರಿ ನಡೆದು, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 24 ಮತ್ತು 25ರಂದು ಅದರ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ನಡೆದವು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ 18ರಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಮಂಜು ಕೊಡಗು ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ, ಆಂಟನ್ ಚೆಖಾವ್‌ನ 'ಚಿರಿತೋಪು' ನಾಟಕವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ದೃಶ್ಯರಚನೆಯ ಕಮ್ಯುಟಿ ನಡೆದು, ನವೆಂಬರ್ 18ರಂದು ಅದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಈನಡುವೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ, ಎಂ.ಎಂ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರಿಂದ ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸದ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಗತಿಗಳು ನಡೆದವು. ನವೆಂಬರ್ 18ರಿಂದ 3ರವರೆಗೆ ಮೊದಲ ಕಿರುಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, 10ರಿಂದ 26ರವರೆಗೆ ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ಅವರಿಂದ ವಾಚಿಕಾಭಿನಯದ ತರಗತಿಗಳು, 16ರಿಂದ 27ರವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಬೆಥಾನ್ ಡಿಯರ್ ಅವರಿಂದ ಅಭಿನಯ ಕಮ್ಯುಟಿ, 19ರಿಂದ 29ರವರೆಗೆ ಮಾರ್ಗಿ ಸಜೀವನಾರಾಯಣ ಚಾಕ್ರಾ ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿಯಾಟ್ಲಮ್ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದವು. ಈನಡುವೆ, ಅಕ್ಟೋಬರ್ 31ರಂದು ನೀನಾಸಮ್‌ನ 'ಬಾಬುಗಿರಿ' ನಾಟಕದ ಹಾಗೂ ಡಿ. 1ರಂದು ಕವಿತಾ ಲಂಕೇಶ್ ನಿರ್ದೇಶನದ 'ಕರಿಯ ಕಣ್‌ಬಿಟ್ಟು' ಚಲನಚಿತ್ರದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದವು.

ನಾಗಚಂದ್ರನ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕಥಾಂತರ

ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ

ಹಳೆಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಪನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಅಭಿನವಪಂಪನೆಂದು ಬಿರುದುಪಡೆದ ನಾಗಚಂದ್ರನು (ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) 'ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣ' ಮತ್ತು 'ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತ ಪುರಾಣ' ಎಂಬ ಎರಡು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತ ಪುರಾಣವು 'ಪಂಪರಾಮಾಯಣ'ವೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದೆ. ಜೈನ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಮಲಸೂರಿಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯ 'ಪಠುಮ ಚರಿಯ'ದ ಕಥಾಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಾಗಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಲವು ಹಿಂಗೆತೆ - ಮುಂಗತೆಗಳ ಸರಮಾಲೆಯ ಒಂದು ಪುರಾಣವೆಂಬಂತೆ ಅದನ್ನು ಕಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜೈನ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೆ, ಜೈನ ಪುರಾಣ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹೊಂದುವಂತಹ ಎಲ್ಲ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳ ಚೊತೆಗೆ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕಾರಣ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ಆತ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಕಥೆ - ಕಥಾಂತರಗಳನ್ನು ಪುರಾಣದಂತೆ ಹೆಣೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಬಲದೇವ; ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಾಸುದೇವ. ಕೇವಲಿಯಾಗಲಿರುವ ರಾಮನು ಮೋಕ್ಷಕಾತರ; ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ. ತನ್ನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗುವ ರಾಮ-ಸೀತೆಯರು ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಮಾಡಲು ದಶರಥ - ಜನಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ರಾವಣ ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯ, ಕೈಕೆಯ ಸ್ವಯಂವರ, ಜನಕನ ಹೆಂಡತಿ ವಿದೇಹಿಯ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಗುವಿನ ಅಪಹರಣ ಮತ್ತು ಆ ಮಗು ಪ್ರಭಾಮಂಡಲನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿದ್ಯಾಧರ ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿ ಬೆಳೆದುದು, ನಾರದನ ತಂತ್ರದಿಂದಾಗಿ ಆತನು ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದುದು, ವಜ್ರಾವರ್ತ - ಸಾಗರಾವರ್ತ ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಕಥೆ, ತಾನು ಮಿಂದ ಬಚ್ಚಲ ನೀರಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ವಿಶಲ್ಯಸೌಂದರಿಯ ಕಥೆ, ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ತಂಗಿ

೩೬

ಶ್ರೀಪ್ರಭೆಯು ರಾವಣನನ್ನು ವರಿಸುವುದು, ಸುಗ್ರೀವನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಾಹಸಗತಿಯ ಕಥೆ, ಸುಗ್ರೀವ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆಯುವುದು, ನಳಕೂಬರನ ಪತ್ನಿ ಉಪರಂಭಿಯ ಕಥೆ - ಹೀಗೆ ಸಾಲುಸಾಲು ಕಥೆಗಳು, ಅಚ್ಚರಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ರಾಮಚರಿತವು ಪುರಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ಶಂಭೂಕ ವಧೆಯ ವೃತ್ತಾಂತ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶಂಭೂಕ ವಧೆಯು ಕೊನೆಯ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ, ಅನಗತ್ಯವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ ಅಷ್ಟೇ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಕಥೆಗೆ ಯಾವ ಪೋಷಣೆಯೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ, ರಾಮಚರಿತದ ಮೇಲೆ ನೇತೃತ್ವಕವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಮೊದಲಿಗೇ ಬಂದು ಇಡೀ ರಾಮಾಯಣ ಕಥಾಸರಣಿಗೇ ಕಾರಣಬೀಜವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಭೂಕನ ತಂದೆ - ತಾಯಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಆತ ಖರ - ಚಂದ್ರನಖಿಯರ ಮಗನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾರ್ಮೋಡ ಕವಿದ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ರೂಪಕ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ.

ರಾಮ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ತೆಂಕಮೊಗವಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಆಗಲೇ ಮಳೆಗಾಲದ ಅಬ್ಬರ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ಮುಂದೆ ಬರುವ ರಕ್ತಸನಾಡಿನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೊಂದು ತೋರು-ಬಾಗಿಲು.

ಉಗುಳುತ್ತಂ ಸಿಡಿಲೆಂಬ ತೋರಕಿಡಿಯಂ ಕಾಲೂಱಿ ಭೂಭಾಗದೊಳ್ |
ಗಗನಾಭೋಗಮನೆಯ್ನಿ ನೀಳ್ಳ ಘನವೇಣೀಬಂಧಮಂ ಬಿರ್ಚಿ ಮಿಂ |
ಚುಂಗಳೆಂಬುಳ್ಳುವ ದಾಡೆಗಳ್ ಪೊಳೆಯೆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರಂ ನುಂಗಿ ಬೇ |
ಸಗೆಯಂ ಬೆರ್ಚಿಸಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಮೊಗೆದಂ ಕಾರೆಂಬ ಕಾಳಾಸುರಂ ||

(೭ - ೧೫೨)

ಸಿಡಿಲೆಂಬ ದಪ್ಪನಾದ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ಆಗಸದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಸೇರಿ, ನೀಳವಾದ ಘನವಾದ, ಮೋಡಗಳೆಂಬ ದಟ್ಟಕೂದಲ ತುರುಬನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಮಿಂಚುಗಳೆಂಬ ಉಕ್ಕುವ ದಾಡೆಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರನ್ನು ನುಂಗಿ, ಬೇಸಗೆಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಸಿ - ಕಾರ್ಗಾಲವೆಂಬ ಕಾಳರಕ್ತಸನು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು 'ಮುಳಿಸೆಂಬ ವಿಷನ ಬಳ್ಳಿಯ ತಳಿರನೆ ಪೊಳೆವ' ಹಲವು ಮಂದಿ ರಕ್ತಸರ ಪಡೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮೊದಲು

ಎದುರಾಗುವಾಕೆ ಖರನ ಪತ್ನಿ ದಟ್ಟಕೂದಲ ತುರುಬಿನ ಕಾಳರಕ್ಕಸಿ ಮರೆವೇಷದ ಬಿಡುಜಡೆಯ ಚಂದ್ರನಖಿ. ಮಗನ ಅಕಾಲಮರಣ ಅವಳ ಮುನಿಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೀಗಿದೆ:

ರಾಮಸೀತೆಯರು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೌಂಚ ನದಿಯ ದಡದ ಕಾಡಿನ ಬಳ್ಳಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದ ದಂಡಕಗಿರಿಯಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಯೊಂದರ ಆಳದಲ್ಲಿರುವ ಪಾತಾಳಲಂಕೆಯನ್ನು ಖರಾಸುರನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾವಣನ ತಂಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ. ಅವಳ ಮುದ್ದಿನ ಮಗ ಶಂಭೂಕನು ಕಳೆದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಹಾಸವೆಂಬ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿಯ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಸಾಧನೆಗೆ ಫಲ ದೊರೆಯುವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅವನಿಗೆ ಆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದು ಬಂದ ಗಂಧರ್ವರು ಅದನ್ನು ಅವನು ತಪನಿಂದಿರುವ ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಯ ಹೊದರಿಸಿ ಬುಡದಲ್ಲಿರಿಸಿ ದೇವಮಂದಾರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ತೆರಳಿದ್ದರು. ಆ ಹೂವಿನ ಪರಿಮಳವು ಕಾಡಿನ ಚಂದವನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ತನಿಗಂಪಿನ ಬಲಿವಲಿಯಿಂ |

ಜನಾರ್ದನಂ ಭೃಂಗದಂತೆ ಸಮನೋರಾಗಂ |

ಜನಿಯಿಸೆ ತಮಾಲ ಪಲ್ಲವ |

ತನುರುಚಿ ಪರ್ವಿದಿರ ಪೊದಟನಂದೈತಂದಂ || (೯ - ೧೯)

ಗಾಢವಾದ ಹೊಸ ಪರಿಮಳದ ದಾರಿಹಿಡಿದು, ತನಿಕಂಪಿನ ಬಳುವಳಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಯಕೆ ಮೂಡಲು, ದುಂಬಿಯಂತೆ, ಹೊಂಗೆಯ ಚಿಗುರಿನ ಹೊಗರು ಸೂಸುವ ಹಿರಿದಾದ ಆ ಬಿದಿರಿನ ಹೊದರನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದನು. ಹಾಗೆ ಬಂದವನು ಅಲ್ಲಿರುವ, ಆ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಹೊಳೆಹೊಳೆಯುವ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಸೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡುತ್ತಾನೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಗೆ ಸೀತೆ ಮನಸೋಲುವಳಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೂವಿನ ಸುವಾಸನೆಗೆ ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯುವ ಕತ್ತಿಗೆ ಮನಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ಕೈಗೆ ಬಂದ ಕರವಾಳದ ಹರಿತವನ್ನು ನೋಡುವೆನೆಂದು ಅವನದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೀಸಲು ಆ ಬಿದಿರುಮೆಳೆ ಹರಿದುಬೀಳುವುದು. ಅದರೊಡನೆ ನಡುವೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಂಭೂಕನ ತಲೆಯೂ ಕಡಿದುಬೀಳುವುದು. ಅವನ ರುಂಡದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ರಕ್ತದ ಹರಿವು ತಾವರೆಯ ನಾಳದಂತೆಯೂ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದ ತಲೆಯು ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆಯೂ

ಕಂಡುಬಂದಿತು. ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕೊಂದೆನೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಕಡುನೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ಮಗನಿಂದ ಕೃಪಾಣಸಿದ್ದಿ ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಕಾಣುವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಗಸದಿಂದಿಳಿದು ಬಂದ ಚಂದ್ರನಖಿಯು 'ತನಯನ ತಲೆಯೊಂದೆಸೆಯೊಳ್ ತನುವೊಂದೆಸೆಯೊಳ್' ಸಿಡಿದು ಕೆಡದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು 'ವಿಷಾದವಹಿ ಗಿಂಧನಮಾದಳು' - ನೋವಿನ ಬೆಂಕಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾದಳು.

ಒಡನೊಡನೆ ಶೋಕರಸಮಂ |

ಕಡುಮುಳಿಸುಂ ತಿಣ್ಣಮಾಗೆ ಖೇಚರಿ ಮೊಲಗಂ |

ಸಿಡಿಲಂ ಕೆದಟುವ ಕಲ್ಪದ |

ಕಡಗಾಲದ ಕೆಂಡವಟಿಯ ಮುಗಿಲವೊಲಿದರ್ಥಳ್ || (೯ - ೨೨)

ಆಕೆ, ಸಿಟ್ಟು ಶೋಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಸಿಡಿಲಿನ ಮೊಳಗನ್ನು ಕೆದರುವ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಕೆಂಡಮಳೆಯ ಮುಗಿಲಿನಂತಿದ್ದಳು. ತನಗೆ ಕೇಡುಮಾಡಿದವನ ಬೇರಿಗೆ ಬಿಸಿವೀರು ಹೊಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಚಂದ್ರನಖಿಯು 'ವಿಷಯಾಸವ'ವೆಂಬ ಮತ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ರೂಪಿಗೆ ಮರುಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ, ತಳತಳಿಸಿ ಹೊಳೆಯುವ ಸೀತೆಯ ಚಳನಯನಗಳನ್ನು ಕಂಡ ರಾವಣನ ಚಿತ್ತವು ವಿಚಲಿತವಾಗುವಂತೆಯೆ ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯ ಚಿತ್ತವು ಚಂಚಲಗೊಂಡು ಸೇಡಿನ ಕಾವು ಹಿಂಗಿ ಕಾಮನ ಕಾವು ಹುರಿಗೊಂಡು ಮುಂದಿನ ರಾಮಾಯಣಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾವು ದಂಡಕನ ಬಿರುಕಾಡಿನಿಂದ ರಾವಣನ ಸಿರಿನಾಡಿನವರೆಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಮಳೆಮುಗಿಲ ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚುಗಳ ಆರ್ಭಟವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನು 'ಆವರಿಸಿದ್ ಘಾತಿ ಘನ ಕಾಂಡಪಟಂ ಪೆಟಪಿಂಗೆ' - ಆವರಿಸಿದ್ದ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಮೋಡದ ತೆರೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಲು - ರಾಮಭಟ್ಟಾರಕನಾಗಿ 'ಮುಕ್ತಿವಧುವಂ ಕೈವಿಡಿದಂ'.

ನೀನಾಸಮ್ ವರದಿಗಳು

ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ 2014:

ಈ ಸಾಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರವು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2ರಿಂದ 8ರವರೆಗೆ ಏಳು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ದಿ. ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರ 'ಭಾರತೀಯ ಎಂಬ ಒಂದು ಚಿಂತನಕ್ರಮ ಇದೆಯೇ?' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬರಹ ಬಂದು 25 ವರ್ಷಗಳು ಸಂದಿರುವಾಗ ಆ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಲೇಖನವನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕೊಂಡು ಈ ಶಿಬಿರದ ಉಪನ್ಯಾಸ-ಚರ್ಚೆ-ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ನಡೆದವು. ಕಳೆದ 25 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದು ಶಿಬಿರವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಡಾ. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲ ದಿನ, ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್ತರ್ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ದೀಪ ಬೆಳಗಿ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಮೊದಲಿಗೆ, ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಹಿಂದುತ್ವ ಅಥವಾ ಹಿಂದ್ಸ್ವರಾಜ್' ಪುಸ್ತಕದ ಬಿಡುಗಡೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಶಿವ ವಿಶ್ವನಾಥನ್ ಅವರ ಆಶಯಭಾಷಣದೊಂದಿಗೆ ಶಿಬಿರದ ಉಪನ್ಯಾಸ-ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಅಶೀಶ್ ನಂದಿ, ಪ್ರೊ. ಮನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಡಾ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು, ಡಾ. ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಶಿವ ವಿಶ್ವನಾಥನ್, ಡಾ. ಗೋಪಾಲ ಗುರು, ಜಿ. ರಾಜಶೇಖರ, ರಘುರಾಮ ರಾಜನ್, ಸುಂದರ ಸಾರುಕ್ಕೈ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ತೋಳ್ವಾಡಿ, ಡಾ.ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ, ಅತುಲ್ ತಿವಾರಿ, ಟಿ.ಎಂ. ಕೃಷ್ಣ, ಗಿರೀಶ ಕಾಸರವಳ್ಳಿ, ಎಂ.ಕೆ. ರಾಘವೇಂದ್ರ, ರವಿಕುಮಾರ ಕಾಶಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಉಪನ್ಯಾಸ-ಚರ್ಚೆ-ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಗಿರೀಶ ಕಾಸರವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಅಶೀಶ್ ನಂದಿಯವರ ಸಮಾರೋಪ ಭಾಷಣದೊಂದಿಗೆ ಶಿಬಿರವು ಸಮಾಪನಗೊಂಡಿತು. ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ನಡೆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ: ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ 2014ರ ನಾಟಕಗಳು - 'ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ' (ರಘುನಂದನರು ರಚಿಸಿದ 'ಶಿವಭಿಕ್ಷು' ಮತ್ತು ಓಂಚೆರಿ ನಾರಾಯಣ ಪಿಳ್ಳೆಯವರ 'ಬುದ್ಧಮಾಧವ' (ಅನುವಾದ: ರಘುನಂದನ) ಈಯೆರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿದ ನಾಟಕ; ನಿರ್ದೇಶನ: ರಘುನಂದನ) ಮತ್ತು ಭವಭೂತಿಯ

'ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆ' (ಅನುವಾದ: ಬನ್ನಂಚೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ; ನಿರ್ದೇಶನ: ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ), ನೀನಾಸಮ್ ತಂಡದ ನಾಟಕ 'ಚಿರಕುಮಾರ ಸಭಾ' (ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಕೂರ್ ಅವರ ನಾಟಕದ ಅನುವಾದ: ಬಿ.ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ; ನಿರ್ದೇಶನ: ಮಂಜುನಾಥ ಎಲ್ ಬಡಿಗೇರ), ಗಿಲೋ ರೆಪರ್ಟರಿ ಥಿಯೇಟರ್, ಮುಂಬೈ ಇವರಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ನಾಟಕ 'ತಾವೂಸ್ ಚಿಮನ್ ಕೀ ಮೈನಾ' (ನಿರ್ದೇಶನ: ಅತುಲ್ ತಿವಾರಿ), ವಿದ್ವಾನ್ ಟಿ.ಎಂ. ಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ, ಪಂಡಿತ್ ರಾಹುಲ್ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರಿಂದ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಗಾಯನ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನಾದಮ್ ತಂಡದ ನಂದಿನಿ ಕೆ. ಮೆಹತಾ ಮತ್ತು ಸಹಕಲಾವಿದರಿಂದ ಕಥಕ್ ನೃತ್ಯ. ಪ್ರತಿದಿನ ಅಪರಾಹ್ನ ಈ ಮುಂದಿನ ಕಿರುಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು: ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆದ್ಯಂತ ನಾಟ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆ ತಂಡದವರಿಂದ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಕಿರುನಾಟಕ 'ಇಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಪು' (ನಿರ್ದೇಶನ: ಮೌನೇಶ ಬಡಿಗೇರ), ಗಣಪತ್ ಮಸಗೆ ಮತ್ತು ತಂಡದವರಿಂದ ಮರಾಠಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಥಾಪ್ರಸ್ತುತಿ 'ಚಿತ್ರಕಥೆ', ನೀನಾಸಮ್‌ನ ನಟಿಯರಿಂದ ವೈದೇಹಿ ಕತೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತಿ 'ಕ್ರೌಂಚ ಪಕ್ಷಿಗಳು' ಮತ್ತು 'ಗೂಡಿನೊಳಗೊಂದು ಹಕ್ಕಿ' (ನಿ: ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.), ಡಾನ್ಸ್ ಟ್ರಿಯೋ ತಂಡದವರಿಂದ ಸಮಕಾಲೀನ ನೃತ್ಯಪ್ರಯೋಗ 'ಎನ್.ಎಚ್.7' (ನಿ: ದೀಪಕ್ ಕುರ್ಕಿ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ) ಮತ್ತು ಡಾ. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ಕುರಿತು ಗಿರೀಶ ಕಾಸರವಳ್ಳಿಯವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷ್ಯಚಿತ್ರ 'ನಾಟ್ ಎ ಬಯಾಗ್ರಫಿ, ಬಟ್ ಎ ಹೈಪೋಥಿಸಿಸ್'.

ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ 2014:

ಈ ಸಾಲಿನ ತಿರುಗಾಟದ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು - ರಘುನಂದನರು ರಚಿಸಿದ 'ಶಿವಭಿಕ್ಷು' ಮತ್ತು ಓಂಚೆರಿ ನಾರಾಯಣ ಪಿಳ್ಳೆಯವರ 'ಬುದ್ಧಮಾಧವ' (ಅನುವಾದ: ರಘುನಂದನ) ಈಯೆರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿದ 'ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ' (ನಿರ್ದೇಶನ: ರಘುನಂದನ) ಮತ್ತು ಭವಭೂತಿಯ 'ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆ' (ಅನುವಾದ: ಬನ್ನಂಚೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ; ನಿರ್ದೇಶನ: ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ). ಅಗೋಸ್ತ-ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಟ ನಾಟಕಗಳ ತಾಲೀಮುಗಳು ನಡೆದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರದ ಮೊದಲಿನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ -ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2 ಮತ್ತು 3ರಂದು ಮೊದಲ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ನಡೆದು, ತಿರುಗಾಟ ತನ್ನ ತಿರುಗಾಟ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಮಾತುಕತೆ ೧೧೨

ನೀನಾಸಮ್ ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ ೫೨೨ ೪೧೨

ದೂರವಾಣಿ: ೦೮೧೮೩-೨೬೫೬೪೬

www.ninasam.org

ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಸಾರದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಸಂಪರ್ಕಪತ್ರ

(ಫೆಬ್ರವರಿ-ಮೇ-ಆಗಸ್ಟ್-ನವೆಂಬರ್)

ಸಂಪಾದಕ: ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ: ಟಿ.ಪಿ.ಅಶೋಕ, ಜಶವಂತ ಜಾಧವ್

ವಾರ್ಷಿಕ ವರ್ಗಣಿ: ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ: ಅಕ್ಷರ ಗಣಕ, ಹೆಗ್ಗೋಡು,
ಮುದ್ರಣ: ಸ್ಟಾರ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ನವೆಂಬರ್ ೨೦೧೪	ವರ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು	ಸಂಚಿಕೆ ನಾಲ್ಕು
೧.	ವೈಚಾರಿಕ ಆಕೃತಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಭಿತ್ತಿ ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ	ಪುಟ ೦೧
೨.	ಅಥಾತೋ ಭಾರತಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಎಚ್. ಆರ್. ಅಮರನಾಥ	ಪುಟ ೦೮
೩.	ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನಕ್ರಮ - ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕರಣ ಡಾ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ	ಪುಟ ೨೬
೪.	ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಎಸ್. ಆರ್. ವಿಜಯಶಂಕರ	ಪುಟ ೨೯
೪.	ನಾಗಚಂದ್ರನ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕಥಾಂತರ ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ	ಪುಟ ೩೫
೫.	ನೀನಾಸಮ್ ವರದಿಗಳು	ಪುಟ ೩೯

MAATHUKATHE

November 2014 (Year 28 Issue 4), Ninasam Quarterly Newsletter

Published every February, May, August and November

FOR PRIVATE CIRCULATION

NINASAM HEGGODU (SAGARA) KARNATAKA 577 417

second cover

Third cover

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ - ೫೨೨ ೪೧೨ ಈಚಿನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು	
ಮಾಗಿಕಾಲದ ಸಾಲುಗಳು (ಕವಿತೆಗಳು - ಜ.ನಾ. ತೇಜಶ್ರೀ)	ರೂ. ೫೦
ವೈದೇಹಿ ಕಥನ (ವಿಮರ್ಶೆಯ ಬರಹಗಳು - ಟಿ.ಪಿ. ಅಶೋಕ)	ರೂ. ೧೦೦
ದಶರೂಪಕ (ಮೂಲ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ - ಮರು ಮುದ್ರಣ - ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ)	ರೂ. ೨೬೦
ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವೇಶ (ಮರು ಮುದ್ರಣ - ಡಾ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಷಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಹೆಗಡೆ)	ರೂ. ೨೦೦
ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಗರುಡ (ವಿಮರ್ಶೆ - ಮರುಮುದ್ರಣ - ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್)	ರೂ. ೧೦೦
ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ (ವಿಮರ್ಶಾಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ - ಮರುಮುದ್ರಣ - ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್)	ರೂ. ೨೪೦
ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ (ಸ್ತಾನಿಸ್ಲಾವ್‌ಸ್ಕಿಯ ಆನ್ ಆಕ್ಟರ್ ಪ್ರಿಪೇರ್ಸ್ ಅನುವಾದ - ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ)	ರೂ. ೨೪೦
ಓದಿನ ಸುಖ (ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ - ಎಲ್.ಸಿ. ಸುಮಿತ್ರಾ)	ರೂ. ೧೦೦
ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು (ಆದರ್ಶ, ರಕ್ಷಾಕವಚ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಯಣ - ಹ.ಶ್ರೀ. ಶ್ರೀಪತಿ)	ರೂ. ೧೪೦
ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ ಹಾಗೆ (ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ಆ್ಯಸ್ ಯು ಲೈಕ್ ಇಟ್ ಕನ್ನಡ ರೂಪ - ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.)	ರೂ. ೨೦
ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಅಭಿನಯ ದರ್ಪಣ (ಮೂಲ-ಅನುವಾದ-ಟಿಪ್ಪಣಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಸಮೇತ - ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಹೆಗಡೆ)	ರೂ. ೧೩೦
ಅರ್ಥಾರ್ಥ (ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಕುರಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು - ಎಂ.ಎಸ್. ಶ್ರೀರಾಮ್)	ರೂ. ೧೪೦
ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ವಾಚ್ಪಯಿ (ವಿಮರ್ಶೆ - ಟಿ.ಪಿ. ಅಶೋಕ)	ರೂ. ೧೬೦
ಊರುಭಂಗ (ಕಾದಂಬರಿ - ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ)	ರೂ. ೨೨೫
ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ದೇಶಭಾಷೆ (ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನ -ಷೆಲ್ಡನ್ ಪೊಲಾಕ್, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.)	ರೂ. ೨೨೫

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನದ ಅಂತರ್ಜಾಲದ ಪುಸ್ತಕದಂಗಡಿ

www.aksharprakashana.com

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಡಿ